

Magyar BŰNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnüldöző Szakmai Egyesületének tudományos-szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

IV. évfolyam 3–4. szám

2013/3–4.

A tartalomból

Dr. Kovács Gyula

Szeretni egy egész életen át kell

Hóbor Zsolt

Beszámoló a Dobos Emléknapról, valamint a Dr. Dobos János-díj, illetve Emlékérem átadásáról

Hóbor Zsolt

Keserű búcsú egy nagyszerű embertől – Dr. Lontainé Dr. Santora Zsófia emlékére

Szigetiné Dr. Juhász Orsolya

A magánvádas büntetőeljárás során a törvényes vád fogalma, annak értelmezése, gyakorlati megítélése

Galántai Réka

Szenzáció vagy valóság?

Dr. Kovács Gyula

Az emberiség elleni bűncselekmények vázlata (Btk. XIII. Fejezet)

Mester Györgyi

Fekete szilveszter (bűnügyi novella)

Őri-Kiss Gyöngyi

Kovács Gyula–Nagy József: A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései (egyetemi jegyzet – nem szokványos recenzió)

Magyar
BÜNÜLDÖZŐA MAGYAR BÜNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETÉNEK
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI FOLYÓIRATA

Megjelenik: negyedévente

Elektronikus megjelenés: <http://www.bunuldozok.hu/magyar-bunuldozo.aspx>

Kiadja:	Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György elnök
Szerkeszti:	Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Kovács Gyula
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. Dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy, PhD Dr. Bócz Endre ny. fővárosi főügyész, CSc Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes Dr. Lakatos János ny. r. ezredes
Munkatársak:	Dr. Kovács Gyula rovatvezető Keglovicsné Mester Györgyi olvasószerkesztő Őri-Kiss Gyöngyi olvasószerkesztő
Szerkesztőség:	1048 Budapest, Külső Szilágyi út 120. Telefon: +36 (30) 378-1119 Telefax: +36 (1) 380-9694 E-mail: magyar.bunuldozo@gmail.com
Nyomdai munkák:	Palatia Nyomda és Kiadó Kft. Győr
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727 (nyomtatott) HU ISSN 2062-1078 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A lap olyan írásokat közöl, melyek a bűnüldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotási kérdésekkel foglalkoznak, és a társadalmi devianciákat, a bűnüldözés problémakörét kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap hűen közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett – fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására és tipografizálására. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni, és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség másodközlést alapvetően nem vállal.

*Mottó: „Nincs olyan rebellis gondolat,
amelyet ne lenne érdemes megismerni!”*

Tartalomjegyzék

Dr. Kovács Gyula Szeretni egy egész életen át kell	4
Hóbor Zsolt Beszámoló a Dobos János Emléknapról, valamint a Dr. Dobos János-díj, illetve Emlékérem átadásáról	6
Hóbor Zsolt Keserű búcsú egy nagyszerű embertől – Dr. Lontainé Dr. Santora Zsófia emlékére	12
Szigetiné Dr. Juhász Orsolya A magánvádas büntetőeljárás során a törvényes vád fogalma, annak értelmezése, gyakorlati megítélése	15
Galántai Réka Szenzáció vagy valóság?	31
Dr. Kovács Gyula Az emberiség elleni bűncselekmények vázlata (Btk. XIII. Fejezet)	34
Mester Györgyi Fekete szilveszter (bűnügyi novella)	46
Őri-Kiss Gyöngyi Kovács Gyula–Nagy József: A kriminálmétodika elméleti és gyakorlati kérdései (egyetemi jegyzet – nem szokványos recenzió)	53

Főszerkesztői gondolatok

***Dr. Kovács Gyula
a Szerkesztő Bizottság elnöke
főszerkesztő***

Szeretni egy egész életen át kell

Karácsony...

A karácsonyt, amelyet Assisi Szent Ferenc az ünnepek ünnepének nevezett, keresztény ünnepnek tartják, amikor is Jézus Krisztus születésnapjára emlékeznek. Ezt a napot – az ortodox karácsony kivételével – világszerte december 25-én ülik meg, noha hivatalosan nem ezt a dátumot vélik Jézus születésének.

Az első nikai zsinat határozata értelmében, ez a keresztény ünnep Jézus földi születésének emléknapja, az öröm és a békesség, a család és a gyermekség, valamint az otthon és a szülőföld ünnepe.

A karácsonyt kisgyermekként fenyőünnepként vagy a szeretet ünnepeként életem meg. A karácsony számomra az ünnepvárás feszültségét és az ajándékozás örömét is jelentette. Karácsonykor mindig összejött a nagycsalád: szüleim és kishúgom, nagyszüleim, keresztszüleim, nagynéném és nagybátyáim, valamint számos unokatestvérem.

Karácsonykor mindig esett a hó (legalábbis is így emlékszem), szánkóztunk (még most is hallok a száncsengő csilingelését), hóembert építettünk és hógolyócsatákat vívtunk, majd átfagyva és átázva kuporogtunk a cserépkályha mellett, annak melegénél álmodtuk tovább az ünnepeket.

A lakásban a halászlé, a rántott hal, valamint a fenyőből varázsolt karácsonyfa illata keveredett, és az ünnepi sürgés-forgás ellenére mégis valahogy csend volt, a boldogság csendje és békéje...

Az utóbbi évtizedekben a karácsony nagyüzemmé vált: gyermekkorom Télapója (mostanság ismét Mikulás), Coca-Cola kamionnal vagy motoros szánnal közlekedik, szakmában gyártják a szeretetet, amely tömegkommunikációs eszközökből ömlik ránk és eláraszt minket. Eszeveszett tempóban dúljuk a plázákat: laptop, táblagép, okos telefon, tükörreflexes digitális fényképezőgép vagy kamera, 3D kompatibilis televízió és még ki tudja, mi minden kerül a fenyőfa, bocsánat, a műfenyőfa alá. Ezek vagyunk: műfenyőfát állítunk, fenyőillatú olajat párologtatunk a lakásban, majd a mesterségesen négy-ötnaposra gerjesztett ünnep második felében élményfürdőkben pihenjük ki a fáradságunkat...

Karácson lévén, pénztárcánkat nem kímélve költekezünk, sőt túlköltekezünk: hadd lássa ország-világ, mennyire tudunk szeretni, hiszen ez az ünnep a szeretetről

szól! Létezik százezer forintos szeretet, háromszázezer forintos szeretet és sorolhatnám... Eltöprengek: ott mi a helyzet, ahol nem telik csillogó-villogó fenyőfára és ajándékhegyekre? Vajon, a szeretet nagysága egyenesen arányos-e az ajándékokra költött pénz összegével?

Karácsony van...

Most nincs hóesés, de ha lenne is, hasztalan: a szánkóm elkallódott valahol, a száncsengő nyelve kitörött, hóembert pedig legutóbb vagy tizenöt éve építettem Gergő fiamnak. A lakásban sem cserépkályha duruzsol, hanem központi fűtés van és radiátor ontja (már amikor ontja) a meleget.

Szenteste hárman üljük körbe az asztalt és másnap, illetve harmadnap is csak néhány fővel szaporodik a létszám. Szüleim és nagyszüleim régóta nincsenek közöttünk, nagynénéim és nagybátyáim sorra mind elmentek (egyedül keresztanyám él), unokatestvéreimet meg ki tudja, merre vetette jó vagy rossz sorsa. Hol van már az ünnepvárás feszültsége és hová tűnt az ajándékozás öröme? Merre jár a szeretet? Meglehet, most itt kószál valahol, hiszen karácsony van...

Érzem a halászlé és a rántott hal illatát. Öblös nagy pohárból kortyolom a vörösbort. A nappali szoba egyik foteljében ülök, és Vivaldi muzsikáját hallgatom. Lesütött pilláimon keresztül átdereng a karácsonyfává előlépett fenyőfa fénye (még egy korty vörösbort és még egy – fog ez menni): unokaváró hangulatban vagyok. Mintha belülről látnám a hóesést, megélem a havon siklás izgalmát (beleborzongok) és hallani vélem a száncsengő csilingelését...

Most jó. Érzem, hogy belém költözött a szeretet (itt az ideje, hiszen karácsony van, az ünnepek ünnepe). Aztán azt gondolom, hogy szeretni egy életen át kell.

E balladaian tagolt karácsonyi gondolatszilánkok jegyében kívánok a kedves olvasónak boldog karácsonyt és sikerekben gazdag, eredményes újesztendőt!

Beszámolók, tudósítások és vélemények

Hóbor Zsolt¹

Beszámoló a Dobos János Emléknapról, valamint a Dr. Dobos János-díj, illetve Emlékérem átadásáról

Egyesületünk ebben az esztendőben december 10-én rendezte meg a Dobos János Emléknapot, a névadó halálának tizedik évfordulójára emlékezve. A Főpolgármesteri Hivatalban megtartott ünnepi rendezvény fővédnöke *Tarlós István főpolgármester* volt, védnöke pedig *Zsolnai József közbiztonsági tanácsnok*, a Bünt megelőzési és Közbiztonsági Bizottság elnöke.

Az ünnepi ülés megnyitásaként *Hóbor Zsolt* főtktár rövid köszöntője után megemlékezett Dobos Jánosról, röviden ismertette életútja fontosabb állomásait. A köszöntő után *Szabó Nándor*, a Bünt megelőzési és Közbiztonsági Bizottság titkára tolmácsolta a házigazdák üdvözlő szavait, és a bünt megelőzés, a bünt üldözés fontosságát emelte ki a főváros vonatkozásában.

Az emléknapon, mint minden évben, ezúttal is elhangoztak tudományos és szakmai előadások.

Elsőként *Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy*, miniszteri biztos, a Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) főtktára beszélt a rendészettudományok és a kriminalisztika kapcsolatáról. Előadása ezúttal sem nélkülözte a nóvumokat: elmondta, hogy a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK) a Kriminalisztikai Tanszék intézetté történő kibővítéséről született döntés, és jelenleg ennek részletszabályain dolgoznak. A kriminalisztika hagyományos hármas felosztásán belül (technika-taktika-metodika) azokat a hangsúlyos elemeket keresik, amelyek az új intézet működésének fő iránya lehet.

Prof. Dr. Finszter Géza egyetemi tanár előadásában azt a régi kérdést járta körül, hogy a kriminalisztika gyakorlat vagy tudomány-e inkább. A derűtséget sem nélkülöző előadásában mindkét nézőpontot ismertette és elemezte. Előadásában – akár csak a többi előadó – kitért dr. Dobos Jánossal kapcsolatos személyes élményeire is.

Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes a kihallgatás visszatérő hibáiról beszélt, gyakorlati szemszögből megvilágítva a kérdést. Rámutatott arra, hogy a bizonyítékok több mint 90 %-a az ügyek nyomozási szakaszában keletkeznek, és amennyiben a nyomozás

¹ A szerző Egyesületünk főtktára, lapunk főszerkesztő helyettese.

zóhatóság hibát vét a bizonyítékok beszerzése során, ez bizony a bírósági ítéletben fog visszaütni, amire számos példát is felsorakoztatott. Sajátos tipizálási rendszerével mutatta be a beismert vállomások fajtáit, rámutatva ezek sajátosságaira, keletkezésük módjára, valamint az ügyre gyakorolt hatásukra.

A magas színvonalú és tartalmas előadások után került sor az Emléknapi ünnepélyesebb részére.

Elsőként *Dr. Kovács Gyula*, egyesületünk Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottságának elnöke ismertette az idei Dobos-díjra felterjesztettek névsorát és a javaslattevőket, majd ismertette a bizottsága döntését, amely szerint **2013-ban Dr. Dobos János-díjat kapott Bárdy Tibor ny. r. ezredes, az ORFK egykori osztályvezetője, Dobos János volt közvetlen kollégája.** A díjat – Farkas Ferenc szobrászművész Dobos Jánost ábrázoló kispasztikáját – *Jakab György*, egyesületünk elnöke és dr. Kovács Gyula adta át.

Bárdy Tibor köszönőbeszédében hosszasan emlékezett meg azokról az időkről, amelyet együtt töltött dr. Dobos Jánossal, és számtalan történetet elevenített fel, párhuzamot vonva az akkori, és a jelenkori bűnügyi munka között. Hangsúlyozta a bűncselekmények helyszínén lefolytatott szemlék jelentőségét, rámutatva arra, hogy napjainkban ennek nem tulajdonítanak akkora fontosságot, mint amennyire szükséges volna.

A díj átadása után Hóbor Zsolt főtitkár bejelentette, hogy egyesületünk Elnöksége Dobos János halálának tizedik évfordulójára emlékezve megalapította a Dr. Dobos János Emlékérmet, amelynek átadására első ízben kerül sor. Elmondta, hogy a hazai kriminalisztika és bűnüldözés emblematiszta alakjáról elnevezett emlékéremmel elsősorban egyesületünk munkáját segítő, támogató erőfeszítéseket, valamint az érintett tudományterületeken felmutatott eredményeket kívánják elismerni. Bár az emlékérem háromfokozatú (arany, ezüst, bronz), az adományozási feltételek minden esetben szigorúak, és a bronz emlékéremmel elismert tevékenységnek, vagy teljesítménynek is jelentősnek, kimagaslónak kell lennie. Ezt követően Jakab Györggyel együtt adták át a Dr. Dobos János Emlékérmeket. Az ünnepség Jakab György elnök pohárköszöntőjével ért véget, melyet állófogadás követett.

A Magyar Bűnüldöző Szakmai Egyesülete a magyar bűnüldözés és kriminalisztika nemzetközileg is ismert kiemelkedő személyisége, dr. Dobos János nyugalmazott rendőr ezredes elhunytának tizedik évfordulójára emlékezve, az egyesületünk támogatása, a kriminalisztika, a büntetőjog, és a rendészettudományok, valamint a bűnüldözés területén elért kimagasló eredményeiért a következő elismeréseket adományozta.

DR. DOBOS JÁNOS ARANY EMLÉKÉRMET kapott, az egyesületünk eredményes működése érdekében hosszú időn át kifejtett különösen jelentős értékű támogatása, illetve a büntetőjog területén végzett több évtizedes oktató-nevelő, valamint tudományos munkássága elismeréseként: **Prof. Dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy, PhD. úr, intézetvezető egyetemi tanárnak, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar dékán-helyettese.**

Blaskó professzor úr pályakezdése a repüléshez kötődött. Repülőgépész-technikusként kezdett dolgozni a MALÉV-nál. Tizenhat éves korától vezet repülőgépet – pályamódosítására tekintettel – jelenleg magánpilóta. Felsőfokú tanulmányait ki-tüntetési (vörös) diplomával, illetve summa cum laude oklevéllel abszolválta. A TDK-tevékenység kapcsán került „bensőségesebb” kapcsolatba a büntetőjoggal, melyet több mint három évtizede oktat. Eddigi pályafutása során rövidebb-hosszabb ideig oktatott büntetőeljárás-jogot, krimináltaktikát, kriminológiát is, azonban a büntetőanyagi joghoz való „hűsége” mindig töretlen maradt. Szakmai ér-

deklardése – a napi oktatási, majd későbbi különböző szintű vezetői feladatai ellátása mellett – a büntető-jog egészen belül különösen a nemi erkölcs elleni erőszakos bűncselekmények területére, illetve a büntetőjogi dogmatika egyik sajátos, sokrétű tudományos magyarázatot, többféle értelmezési lehetőséget magában foglaló kérdéskörére – nevezetesen a büntetőjogi bűnösségre – terjed ki. Kutatómunkájában továbbra is kiemelt jelentőséget tulajdonít a bűnösség dogmatikai elemzésének, különös tekintettel a rendszerváltás, a jogállam megteremtése és a társadalmi elvárás közötti éles ellentmondások vetületében. Az előzőekhez kötődően végez vizsgálatokat abban a tekintetben, hogy az alkotmányozás, a törvényhozás milyen kérdésekben és milyen mértékben köteles figyelembe venni az állampolgárok véleményét, azaz melyik probléma, milyen határig közakarati-, illetve szakmai kérdés. 1996-ban az MTA Doktori Tanácsa „Jogállam – Büntetőjog – Bűnösség” c. disszertációjának nyilvános védését követően az állam- és jogtudomány kandidátusának nyilvánította. 2007 óta habilitált doktor. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kara jogelődjének, a Rendőrtiszti Főiskolának volt főigazgatója, rektora, tanszékvezető egyetemi tanárként. Jelenleg a Rendészettudományi Kar dékán-helyettese, a Büntetőjogi Tudományok Intézetének vezetője, a Debreceni Egyetem, a Széchenyi István Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem, az Eötvös Loránd Tudományegyetem oktatója. A Magyar Büntetőjogi Társaság főtítkára, a Magyar Rendészettudományi Társaság elnökhelyettese, a Büntetőjogi Tagozat elnöke, a Szervezett Gazdasági Bűnözés Elleni Társaság, a Jogi Informatikai Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia Rendészettudományi Bizottság, a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének tagja. A Magyar Rendészet tudományos szakmai folyóirat alapító szerkesztőbizottsági elnöke, a Magyar Bünyüldöző tudományos szakmai folyóirat szerkesztőbizottságának, a Belügyminisztérium Tudományos Tanácsának állandó tagja, valamint a Magyar Akkreditációs Bizottság állandó szakértője.

Dr. DOBOS JÁNOS EZÜST EMLÉKÉRMET vehetett át:

az egyesületünk jelentős támogatásáért, az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú megrendezésében való hatékony közreműködéséért, valamint a jogtudomány területén végzett eredményes oktatói munkássága elismeréseként: **Dr. Antalóczy Péter tanszékvezető egyetemi docens úr, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar dékánja.**

Antalóczy Péter 1993-ban szerzett teológiai licenciátust a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Teológiai Karán, majd ezt követően 1996-ig Rómában, az Aquinói Tamás Pápai Egyetemen posztgraduális képzés keretében kánonjogot tanult, itt szerezte meg tudományos fokozatát az összehasonlító jogtörténeti disszertációjának publikációjával Rómában. Hazatérve docensi kinevezést kapott a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézetében, ahol egyidejűleg intézetvezető helyettesként is tevékenykedett. Időközben elvégezte a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karát is. Számos felsőoktatási intézményben oktatott kánonjogot, 2004 óta pedig felekezeti egyházjogot tanít a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Alapvető kutatási területe a felekezeti egyházjog, de állami egyházjoggal is foglalkozik. Jelenleg a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar dékánja, e minőségében kezdeményezte a Kar és Egyesületünk közti együttműködési megállapodás megkötését, továbbá hatékonyan segíti és támogatja a büntetőjogi és büntetőeljárás-jogi kérdésekkel foglalkozó tudományos és szakmai ismeretterjesztést.

az egyesületünk jelentős támogatásáért, az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú, eredményes megrendezésében való hatékony közreműködéséért, valamint a büntetőjog területén végzett eredményes munkássága elismeréseként: **Dr. Kovács Gábor tanszékvezető egyetemi docens úr, a győri Széchenyi István Egyetem rektor helyettese.**

Dr. Kovács Gábor orvos, jogász, igazságügyi orvosszakértő, büntetőjogász. 1996-ban szerzett orvosi diplomát a Pécsi Tudományegyetemen, majd ugyanott 2002-ben jogászként diplomázott. Elvégezte a Rendőrtiszti Főiskola vezetőképzőjét, tudományos fokozatát 2007-ben szerezte meg büntetőjog-tudomány témakörből. Munkáját orvos szakértőként kezdte, majd igazságügyi orvos szakértőként folytatta, e tevékenységét jelenlegi oktatói munkája mellett is végzi. A győri Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karának Bünyügyi Tudományok Tanszékét vezeti, oktat kriminalisztikát, büntető anyagi és eljárásjogot, igazságügyi orvostant. A kar oktatási dékán helyetteseként, majd jelenleg az egyetem rektor helyetteseként is a tudomány- és oktatásszervezés szolgálatában áll. Tagja (egyebek mellett) az MTA Köztudományi Osztályának, a Magyar Büntetőjogi Társaságnak, a Nemzetközi Büntetőjogi Társaságnak, a Magyar Kriminológiai Társaságnak, a Magyar Igazságügyi Orvosok Társaságának, valamint több nemzetközi orvosi és jogi társaságnak.

az egyesületünk eredményes működéséhez való jelentős hozzájárulásért, a Magyar Bűnüldöző című szaklapunk első főszerkesztőjeként végzett hatékony lapalapítói munkájáért, valamint a kriminalisztika területén végzett több évtizedes oktató-nevelő, és tudományos munkássága elismeréseként: **Dr. Lakatos János ny. r. ezredes úr, főtanácsos, elnökségi főtanácsos, nyugalmazott főiskolai adjunktus, az egyesület elnökségi tagja.**

Dr. Lakatos János a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar – és annak jogelődje, a Rendőrtiszti Főiskola – Kriminalisztikai Tanszékének nyugalmazott oktatója. Neve egybeforrt a hazai kriminalisztika oktatásával, számos szakkönyv, jegyzet szerzője, társszerzője, vagy szerkesztője. 1969-ben kezdte rendőri pályafutását járőrként, majd az alapfokú iskola elvégzése után került vizsgálói beosztásba. A Rendőrtiszti Főiskolát nappali tagozaton végezte el, 1976-ban kiváló eredménnyel diplomázott. Ezt követően bünyügyi szakterületen alosztályvezetőként dolgozott. 1981 és 1987 között oktatott a Kun Béla Zászlósképző

Iskolán 1982-ben szerzett jogi diplomát az ELTE-n. A Budapesti Rendőr Tiszthelyettes-képző Iskolán egy évig vezette a Bünyügyi és Igazgatásrendészeti Tanszékét, majd a BM Filmstúdió vezető helyettese lett, ezt követően a BM Kiadó irodalmi szerkesztőjeként dolgozott. A Rendőrtiszti Főiskolára 1992-be került, ahol nyugállományba vonulásáig kriminalisztikát oktatott. Különösen jelentős tudományos szervezői érdemei szerzett a Tudományos Diákkörben, ahol a hallgatók első tudományos számypróbálgatásait segítette. Az RTF Tudományos Diákköri Tanácsa elnöke volt éveken keresztül, valamint az OTDK Hadtudományi, – a legutóbbi időkben pedig a Had- és Rendészettudományi Szakmai Bizottság elnökhelyettese volt. Egyesületünk tagjai sorába lépve rendre megosztotta évtizedes szakmai és szervezői tapasztalatait, gazdagította egyesületünk tudástárát. A legutóbbi tisztújítás során beválasztották az egyesület Elnökségébe, korábban elnökségi főtanácsosi címet kapott. A Magyar Bűnüldöző című tudományos-szakmai lapunk első, alapító főszerkesztőjeként így fogalmazta meg a lap ars poeticáját: „A jelen viszonyok között a szakmai irodalom leginkább a tudományos publikációkra és a jegyzetekre korlátozódik. Nos, szerény lehetőségeink keretei között ezen próbálunk némiképp változtatni. S ha szabad itt elvekről beszélni: véleményünk szerint **nincs olyan rebellis gondolat, amelyet ne lenne érdemes megismerni** – merthogy ez úton kerül(het)nek elibénk (a számunkra még) új érvek, ötletek, indítatások, motívumok, találkozhatunk egyedi, de figyelmen kívül nem hagyható szituációkkal; s végül is így kerülhetjük el, hogy – egyoldalúan – csak a saját észjárásunkat kövessük.”

az egyesületünk munkájának támogatásáért, az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú, eredményes megrendezésében való hatékony közreműködéséért, valamint a büntetőjog területén végzett eredményes munkássága elismeréseként: **Dr. Madai Sándor tanszékvezető egyetemi docens úr, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék vezetője.**

Dr. Madai Sándor 2003-ban a doktorrá avatása után egyetemén, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszékén kezdett dolgozni egyetemi tanársegédként; jelenleg a Tanszék vezetője, egyetemi docensként. Kezdetben a jogászképzésben a Büntetőjog Általános Része köréből tartott előadásokat, szemináriumokat, később azonban bekapcsolódott az Általános Rész mellett a Különös Rész, valamint a Kriminológia oktatásába mind nappali, mind levelező tagozaton.

Az előadások tartása mellett szemináriumi foglalkozásokat is vezet. Aktívan részt vesz az igazgatásszervező szakon, a Tanszék által jegyzett tárgyak oktatásában, írásbeli és szóbeli vizsgáztatásában egyaránt. 2006-tól a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Tanácsának tagja. 2003-tól levelező tagozatos PhD hallgató volt a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájában, ahol 2007-ben szerzett tudományos fokozatot.

Kutatási területei közé tartozik a csalás, illetve a csalárd típusú magatartások büntetőjogi értékelése, valamint az orvosi műhiba egyes büntetőjogi kérdései. Kutatásainak eddigi eredményeit 2005-ben és 2006-ban is a pályakezdő kutatók számára alapított díj odaítélésével ismerte el a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Területi Bizottsága. A tudományos közéletben történő szerepvállalására jellemző, hogy alapító tagja, s – alapításától kezdve – titkára a Magyar Büntetőjogi Társaságnak, valamint tagja a Magyar Jogász Egylet Hajdú-Bihar Megyei Szervezetének, és a Magyar Kriminológiai Társaságnak.

DR. DOBOS JÁNOS BRONZ EMLÉKÉREM elismerésben részesültek:

az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú, eredményes megrendezésében való közreműködéséért, valamint a büntetőjog oktatása területén végzett eredményes tevékenysége elismeréseként: **Dr. Amberg Erzsébet r. főhadnagy úrhölgy, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézete Büntetőjogi Tanszékének szaktanára;**

az egyesületünk támogatásáért, az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú, eredményes megrendezésében való hatékony közreműködéséért, valamint a büntetőjog oktatása területén végzett tudományos tevékenysége elismeréseként: **Dr. Deres Petronella tanszékvezető egyetemi docens úrhölgy, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi, Büntetőeljárás-jogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék vezetője;**

a kriminalisztika oktatásában kifejtett több évtizedes magas színvonalú és eredményes szaktanári munkássága elismeréseként, amelynek során látványos, a technikai elemeket és eszközöket gazdagon felvonultató előadásainak köszönhetően több száz nappali tagozatos hallgató és levelező tagozatos kolléga került közelebb a kriminalisztika világához, vált számára érthetővé, láthatóvá és tapinthatóvá a kriminalisztikai elmélet: **Nyilasi Tibor úr, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminalisztikai Tanszék szaktanára;**

az új Büntető Törvénykönyvet bemutató kiemelt szakmai projekt magas színvonalú, eredményes megrendezésében való hatékony közreműködéséért, valamint a büntetőjog oktatása területén végzett eredményes tevékenysége elismeréseként: **Dr. Sipos Ferenc egyetemi tanársegéd úr, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék oktatója;**

huzamos időn át kiemelkedően végzett eredményes szakmai munkája elismeréseként:

- **Bódog Zoltán r. alezredes úr, a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Igazgatóság Vizsgálati Osztálya kiemelt fővizsgálója;**

- **Dr. Hajdú Antal r. ezredes úr**, rendőrségi főtanácsos, a Békéscsabai Rendőrkapitányság vezetője;
- **Szalai Liptai Ildikó pü. alezredes úrhölgy**, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Közép-magyarországi Regionális Bűnügyi Igazgatóság osztályvezetője;
- **Vető Róbert pü. őrnagy úr**, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Dél-dunántúli Regionális Bűnügyi Igazgatóság Somogy Megyei Vizsgálati Osztály osztályvezetője.

Hóbor Zsolt

***Keserű búcsú egy nagyszerű embertől – Dr. Lontainé Dr.
Santora Zsófia emlékére***

„Kisrendőrként” találkoztam először a Főigazgató Asszonnyal. Valami nagyon fontos anyagot kellett sürgősen bevinni a Bűnügyi Szakértői Kutatóintézetbe (BSZKI), nekünk, járőröknek. A lelkünkre kötötték, hogy mennyire lényeges, azonnali, és pontosan kinek szabad csak átadni. Azelőtt sem én, sem akkori kollégám nem járt még az Intézetben. Bementünk, kezemből a nagy, szürke boríték, a különösen fontos anyaggal. Tanácstalanul ácsorogtunk a folyosón, mert azt sem tudtuk, mi merre van. Igyekeztünk a kiírások szerint megtalálni a helyes utat, amikor egy magas, fekete hajú, szemüveges hölgy jött velünk szembe, civil ruhájára felvett fehér köpenye szétlebbent energikus léptei nyomán.

– Hát maguk? Mit keresnek? – szólt ránk, kedvesen, érdeklődően, cseppet sem szigorúan.

Elmondtam neki, hogy mi járatban vagyunk, majd ő kedves mosollyal könnyedén eligazított bennünket, barátságosan elköszönt és tovasietett.

Hetekkel később, teljesen véletlenül, egy újságban láttam viszont a fotóját, és akkor tudtam meg, hogy az a kedves, határozott hölgy ott az Intézetben, nem volt más, mint Dr. Lontainé Dr. Santora Zsófia, a BSZKI főigazgatója.

Azóta évek teltek el... Immár vizsgálóként szinte naponta találkoztam nevével a szakértői iratokon, díjjegyzékeken. Tudtam, ki ő, a főiskolás évek alatt is sokat hallottam róla, mindig elismeréssel, és nagy tisztelettel említették a nevét.

Mélyrehatóbban a Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) egyik rendezvényén ismerhettem meg, Blaskó professzor úr mutatott be minket egymásnak. Az eltelt évek alatt semmit sem változott. Kedvesen, nyílt érdeklődéssel hallgatott, amint egyesületünkről beszéltem neki, és a szakmai kérdésekről kértem ki a véleményét. Barátságos, őszinte kíváncsisága, a szakma iránti mérhetetlen tisztelete és elkötelezettsége mély nyomot hagyott bennem. Sokat beszélgettünk, az élet dolgairól is, és a bünyöldözés, a szakértés kérdéseiről is. Nem volt olyan MRTT rendezvény, vagy más szakmai konferencia, ahol ott ne lett volna. Ha találkoztunk, mindig örömmel üdvözölt és – ha ideje engedte –, élénk beszélgetésbe kezdtünk.

Sokat tanultam tőle, Zsófikától. A szakértésről, a szakértőkről, az Intézetről, sőt, az élet dolgairól is. Emlékszem, amikor arról panaszkodtam neki, hogy az egyre (talán túlságosan is) népszerűbbé váló DNS-vizsgálatok eredményére mennyit kell várni, micsoda vehemenciával vette védelmébe a szakértőit, és kimerítő alapossággal, de egyben hihetetlen megértéssel tárta fel azokat az okokat és körülményeket, amelyek miatt hosszú hónapokig tart egy-egy ilyen vizsgálat. Úgy beszélt a DNS Laborról (most Genetikai Szakértői Osztály), mint az édes gyermekéről. Tulajdonképpen az is volt, hiszen az ő nevéhez kötődött a labor megszervezése, felállítása.

Gyakran felhívhattam telefonon is. Ha csak egy apró kis adat kellett, egy telefonszám, vagy a véleményét akartam kikérni valamiről. És utána mindig megkérdezte, hogy én hogy vagyok. De nem a szokásos udvariassági kérdés volt ez, őszinte érdeklődés csengett a hangjában mindig, és türelmesen meghallgatott.

Amikor egyesületünk életre hívta a Dr. Dobos János-díjat, és elnökségünk úgy döntött, hogy a díj adományozását egy olyan bizottságra bízza, amelyben neves

szakemberek is helyet kapnak, az úgynevezett külsős meghívottak listája élén Zsófiika neve állt. A felkérésünket első szóra elfogadta, és az a bizottságban eltöltött néhány esztendő bebizonyította, hogy nem csak a nevét, hanem a szakértelmét is adta a bizottság munkájához. Zsófiika az Intézetben helyet biztosított a bizottsági ülések számára. Ő maga, ha csak tehette, mindig részt vett az összejöveteleken.

Utolsó személyes beszélgetéseink nem voltak vidámak. Először csak fellegek, majd sötét viharfelhők jelentek meg az égen, amelyek az igazságügyi szakértés függetlenségét veszélyeztették. Keserű és szomorú hangon beszélt erről. Beszélt arról is, hogy látja, tudja, micsoda szélmalomharc ez, de ő ennek ellenére felvette a lándzsát, mint Don Quijote, és sajnos, hozzá hasonlóan ő is elveszítette ezt a csatát. Pályafutása során ezt az egyet, de elveszítette. Ez a vereség komoly tüskét hagyott benne...

Hogy pontosan ki is volt Zsófiika? Álljon itt hivatalos életútja!

Santora Zsófia 1966-ban szerzett diplomát az ELTE Természettudományi Karán, biológia-kémia szakon. A diploma megszerzése után az Országos Vértranszfúziós Intézet Immunológiai Osztály Szerológiai laboratóriumában kezdett dolgozni, 1969-ben a laboratórium vezetésével bízták meg. E munkája mellett – felkérésre – 1968-tól részt vett a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetében folyó személyazonosításra szolgáló (atyasági) vércsoport meghatározási vizsgálatokban.

A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet elődjéhez 1972-ben került, amikor elvállalta a BM ORFK Bűnügyi Technikai Intézet Szerológiai Laboratóriumában felkínált tudományos főmunkatársi állást. 1972-től szerológusként, 1976-tól igazságügyi szerológus szakértőként, majd 1984 és 1990 között az Orvos-szakértői Alosztály megbízott vezetőjeként dolgozott. 1983-ban a Magyar Tudományos Akadémián a biológiai tudományok kandidátusa tudományos minősítést szerzett, a „*Poliform tulajdonságok vérfoltokban*” című disszertációjának sikeres védésével. Olyan időkben szerzett szakértői gyakorlatot és folytatta tudományos kutatásait, amikor a szerológia kiemelkedő szerepet játszott a személyazonosításban, különösen az élet- és testi épség elleni bűncselekmények elkövetőinek leleplezésében.

Tudományos tevékenységét számtalan közlemény, előadás ékesen fémjelzi. Intézetvezetőként nevéhez fűződik a szerves-kémiai analitikai vizsgálatok és a humán-genetikai igazságügyi szakértői szakterületek megszervezése Magyarországon. Széles körű oktatói tevékenységet végzett, kiemelkedően a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Deák Ferenc Továbbképző Intézetében a kriminalisztikai szakjogász képzésben. E munkája elismeréseként 2009-ben címzetes egyetemi docensi titulust kapott.

A bűnügyi technika legjelentősebb hazai intézményének, a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézetnek 2012-ig, tehát huszonkét éven keresztül állt az élén. Alapító tagja

volt a Magyar Rendészettudományi Társaságnak, tagja a Belügyi Tudományos Tanácsnak, a Belügyi Szemle szerkesztőségének, és számos más magyarországi és nemzetközi szakmai-tudományos szervezetnek.

Október elején, egy fárasztó nap után hazatérve a szokásos rutin részeként megnéztem a beérkező e-mailjeimet. Jött jó néhány, egy az MRTT titkárságától is. Valami konferencia... – gondoltam, de ahogy figyelmesebben megnéztem az üzenet tárgyát, alig akartam hinni a szememnek: „*In memoriam dr. Lontainé*”... Kapkodva nyitottam meg az üzenetet, és sokáig a tudatomig sem jutott el, amit olvastam: Zsófia elment...

Emlékképek ötlenek fel bennem, hol élesen, hol homályosan: az őszintén kikerekedő és felcsillanó szemei, amint felemelt karjaival jön felém, hogy üdvözljön... A szónoki pulpituson állva, komolyan érvel egy tudományos konferencián... Barátságosan kávézgatva és beszélgetve egy MRTT ülés szünetében... Egy rendezvény után félrehúzódva a sarokban, amint óriási vehemenciával oktat, tanít, magyaráz... Nekem így marad meg Zsófia.

Nem tudom megállni, hogy ne citáljam a búcsúztatásán elhangzottak egy kis részletét, mert ez olyannyira ő, pontosabban ő lenne, hogy elhagyhatatlannak gondolom: *...”van egy kedves szokás valahol az országban, hogy aki beteg, annak a barátai gyűjtenek. Nem pénzt, nem értéket, nem tárgyakat. Hanem időt. Azt mondja valaki, hogy én adok neki két napot. Másvalaki azt, hogy én adok neki egy hetet. Van olyan, aki egy évet adna, de olyan is, aki csak pár órát. Ezt összeadják, és elviszik a betegnek: nézd, itt van neked két és fél év, ezt a te barátaid adták össze neked, gazdálkodj vele, élj vele, és használt ki. Ha ezt most a mi Zsófiánknak odaadnánk, ő csak rázná a fejét, és megrázná minket is, valahányunkat: nem, hát nem érted? Nem értitek? Ez így volt jó, ez így volt tökéletes!”*

Tisztelt Főigazgató Asszony! Drága Zsófia! Isten nyugtassa békében!

Szakmai-tudományos közlemények dolgozatok, szakcikkék és tanulmányok

Dr. Kovács Gyula rovata

Szigetiné Dr. Juhász Orsolya²

A magánvádas büntetőeljárás során a törvényes vád fogalma, annak értelmezése, gyakorlati megítélése

A bíróságokon attól függően, hogy ki szerepel vádlóként, három ügycsoportot különböztetünk meg, így közvádas, pótmagánvádas és magánvádas ügyeket. Mindhárom eljárási formában elengedhetetlen a törvényes vád bírósághoz való benyújtása. A jogszabályok alapvetően nem tesznek különbséget a három eljárási formában emelt vádra vonatkozó kötelező kritériumok vonatkozásában, azonban a bírósági joggyakorlatban mégis különbségek alakultak ki a tekintetben, hogy mit lehet törvényes vádként elfogadni. Jelen írás gyakorlati tapasztalatok alapján a vád törvényességével, annak hiányával, és ezek jogkövetkezményeivel kíván foglalkozni a magánvádas eljárások vonatkozásában.

MITŐL MAGÁNVÁDAS EGY ELJÁRÁS?

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (továbbiakban: Be.) 28. § (1) és (7) bekezdései értelmében a közvádló az ügyész, mely szabály alól kivételt csak a magánvádas és a pótmagánvádas eljárások képeznek. A magánvádas eljárásra vonatkozó szabályokat a Be. XXIII. fejezetében foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Magánvádas eljárás lefolytathatóságáról a Be. 52. § (1) bekezdése alapján, csak néhány meghatározott bűncselekmény – könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés – elkövetése miatt tett feljelentés nyomán lehet szó. Ezen esetekben a vádat a magánvádló képviseli, amennyiben a vád képviselét az ügyész nem veszi át.³

Büntetőeljárás a hatóság észlelése, vagy feljelentés alapján indulhat meg, azonban a magánvádas eljárás megindításának alapja a Be. 497. § (1) bekezdése alapján csak a feljelentés lehet. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy ha a hatóság észlel egy magánvádas eljárás alapját képező cselekmény megvalósulását, akkor hivatalból az eljárást nem indíthatja meg, hanem kötelezettsége arra terjed ki, hogy a sér-

² A szerző a Budapesti II. és III. kerületi Bíróságon dolgozik bírósági titkárként.

³ A vád képviselétének átvételére a Be. 496. § és a Be. 501. § (1) bekezdés c) pontja ad alapot az ügyésznek.

tettet vagy adott esetben a magánindítvány előterjesztésére jogosultat tájékoztatja azon jogáról, és kötelezettségéről, hogy az eljárás megindításához szükség van a feljelentése megtételére, a magánindítványa előterjesztésére. Ezen eset tipikus előfordulása, amikor bejelentés alapján a rendőrség egy adott helyen megjelenik, és anélkül, hogy súlyosabb bűncselekmény megvalósulásának gyanúja felmerülne, megállapítja, hogy a sértett könnyű testi sérülést szenvedett el, vagy ennek bekövetkeztére hivatkozik.

MIKOR TEKINTHETŐ TÖRVÉNYES VÁDNAK A VÁD A MAGÁNVÁDAS ELJÁRÁSOK ESETÉBEN?

A magánvadas eljárások estén a feljelentésnek meg kell felelnie a törvényes vád, vagyis a Be. 2. § (2) bekezdésében foglalt követelményeknek, végtére is erre vonatkozóan eltérő szabályozást a jogszabály a magánvadas eljárásoknál nem tartalmaz. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a fő különbség a vád képviselésében mutatkozik meg, így egyértelmű, hogy a magánvadas eljárások során a sértettnek jóval nagyobb aktivitást kell mutatnia, mint a közzvádra üldözendő bűncselekmények tekintetében (például: Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 20.Bf.11.144/2011/2. számú végzése).

A Be. 2. § (2) bekezdése szerint, törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénykönyvbe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi.

A törvényes vád fogalma látszólag különösebb értelmezést nem igényel, azonban a gyakorlati tapasztalat alapján alapvető jellegű hibák követhetők el, amelyek a feljelentés elutasítását, vagy az eljárás megszüntetését vonhatják maguk után. A vád törvényességének értelmezése körében a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának az 1998. évi XIX. törvény egyes rendelkezései értelmezéséről szóló 1/2007. BK vélemény⁴ [a továbbiakban: BK vélemény] A) pontja ad a jogalkalmazóknak útmutatást.

I.

Alapvető követelmény, és így a vád alaki feltétele, hogy a vádat az arra jogosult terjessze elő. Közzvádas ügyben, amikor az ügyész nyújtja be a vádiratot, ez a kritérium megvalósul, így ennek vizsgálatára külön gondot nem kell fordítani. A magánvadra üldözendő bűncselekmények vonatkozásban azonban problémaként jelenik meg az, hogy nem az arra jogosult emeli a vádat, és így a vád már az alaki feltételnek sem felel meg, amely miatt a beadvány tartalmát vizsgálat alá sem kell vetni. Magánvadra üldözendő bűncselekmény vonatkozásában a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 31. § értelmében a sértett jogosult az eljárást alapját képező magánindítványt előterjeszteni. A Be. 51. § (1) bekezdése értelmében, sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette. A Be. 52. § alapján – törvény eltérő rendelkezése hiányában – bizonyos megnevezett bűncselekmények megvalósulása esetén a sértett képviseli a vádat, mint magánvádló.

Törvény eltérő rendelkezésére példa a Be. 52. § (4) bekezdése, illetve a Be. 265. § (3) bekezdése. Az első esetben közzvádra üldözendő a becsületsértés és a rágalmozás, ha azt hivatalos személy sérelmére hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, vagy hatóság sérelmére hivatali működésével összefüggésben követik el. A második szabály arra vonatkozik, hogy az ügyésznek kell a vádat képviselnie, ha

⁴ Módosításokkal egységes szerkezetben közzétette a 2/2013. (VII. 8.) BK vélemény.

a vádlottat korábban közvadás ügyben próbára bocsátották, és az újabb magánvádra indult büntetőeljárás során felmerül, hogy a közvadás eljárásban hozott próbára bocsátást meg kell szüntetni.

Azonban a sértett személye a Btk. 31. § alapján nem mindig egyezik, illetve egyezhet meg a feljelentő, magánvádló személyével. Ezek a Btk.-ban nevesített esetek a következők:

- amennyiben a sértett korlátozottan cselekvőképés, akkor a magánindítványt a törvényes képviselő is jogosult előterjeszteni. A törvényes képviselői minőség megítélése azonban problémát jelenthet, főleg elvált, illetve különélő szülők gyermekeinél, ugyanis akár közös felügyeletben történő megállapodás esetén is, csak azon fél minősül a jog szerint törvényes képviselőnek, akinél a gyermek ténylegesen elhelyezésre került;
- amennyiben a sértett cselekvőképtelen, a magánindítványt kizárólag a törvényes képviselője terjesztheti elő.

Korlátozottan cselekvőképés lehet valaki az életkora vagy egyéb más ok miatt is. Életkor tekintetében korlátozottan cselekvőképés a 14–18 év közötti, aki házasság kötés hiányában nem vált nagykorúvá, illetve egyéb ok miatt az, akit korlátozottan cselekvőképesként gondnokság alá helyeztek.

Cselekvőképtelenné minősül a 14 év alatti gyermek, illetve az, akit cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyeztek.

Ha a fenti esetek valamelyike előáll, és a magánindítványt nem az előterjesztésére jogosult személy terjesztette elő, akkor a bíróság kötelezettsége, hogy a gyámhatóságot értesítse e tényről. A Be. 173. § (3) bekezdés szerinti magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidő ilyenkor természetesen a gyámhatóság értesülésétől értendő. A gyámhatóságnak ilyenkor gondnokot kell kirendelnie a sértett érdekében, és ezen időponttól a gondnok nyilatkozatait, vagy azoknak éppen a hiányát kell a sértett, magánvádló nyilatkozatainak venni, és a jogkövetkezményeket annak megfelelően levonni.

Szükséges rögzíteni, hogy a gyámhatóságot, és a törvényes képviselőt fent említett esetekben magánindítvány előterjesztésének joga párhuzamosan vagy külön-külön is megilleti, az indítványtételi jog önálló, a másik személy jogától független. A törvényben meghatározott magánindítvány előterjesztésére nyitva álló jogvesztő harminc napos határidő pedig különböző időpontoktól nyílik meg, és ennek megfelelően is számítandó (BH 2009.10.436. és BH 2009.10.441. szám).

Vannak azonban olyan esetek, amikor a sértett beazonosíthatatlan, és ezért nincs lehetőség törvényes vád emelésére (BJD 1190. szám). Erre példa, amikor a feljelentő azért élt feljelentéssel, mert más aijtáján álláspontja szerint, „Tisztelt Szomszéd” megnevezéssel órá vonatkozóan használtak becsületsértő kijelentéseket. A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 12.B.111/2013/2. számú végzésében akként foglalt állást, hogy a sértett beazonosíthatatlan volt, és így a feljelentő nem is emelhetett törvényesen vádat, amely álláspontot a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 22.Bf.7308/2013/4. számú végzésével helytállónak ítélte meg.

Ugyancsak problémaként jelentkezhet, ha egy közösség, vagy akár egy nemzet nevében kíván valaki feljelentéssel élni, ugyanis e vonatkozásban általában nincs meghatározva, hogy ki tehetné ezt meg. Például, a feljelentők szerint a magyarságot, mint nemzetet illették objektív becsületsértő tényállításokkal, amely miatt feljelentést tettek. Az ügyészség közvadásra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg az ügyben, és azt a bíróságnak küldte meg. A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 12.B.1955/2011/4. számú végzésében – a töretlen bírói gyakorlatot követve – ugyancsak megállapította, hogy a feljelentők nem jogosultak a magyar nép nevében magánindítvánnyal élni, erre vonatkozó törvényi rendelkezés hiányában.

II.

Tartalmi követelmény a váddal szemben, hogy meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezze.

1. Meghatározott személy hiánya.

A vádirat esetén egyértelműen elvárt követelmény, hogy az beazonosítható módon tartalmazza a terhelt személyét.⁵ A magánvádas eljárásokban benyújtott „*vádirat*” tekintetében ez a követelmény viszont más módon érvényesül. A magánvádától az elvárt, hogy a feljelentett személye beazonosítható módon szerepeljen a feljelentésben, ugyanakkor ez egyértelműen nem azt jelenti, hogy a feljelentőnek kötelező jelleggel be kell jelentenie a bíróságnak, például a feljelentett személyazonosító okmányának számát. (A gyakorlati tapasztalat alapján ezt az adatot a feljelentés sohasem tartalmazza.)

Természetesen előfordul az is, hogy a feljelentett ismeretlen személyazonosságú, amikor a feljelentőnek azokat az adatokat, körülményeket kell közölnie, amelyek alapján lehetőség van a terhelt személyének kiderítésére nyomozás révén, amelynek elrendelésére a Be. 499. § (2) bekezdése ad lehetőséget. A hivatkozott törvényhely értelmében nyomozás elrendelésére van lehetőség, ha a feljelentett cselekmény elkövetőjének személye, személyi adatai vagy tartózkodási helye ismeretlen, továbbá ha bizonyítási eszközök felkutatása szükséges. Könnyű testi sértés vétsége miatt tett feljelentésnek, így például az elkövető személyleírását kell tartalmaznia minél részletesebb módon, míg az internet útján elkövetett bűncselekmény esetén a sérelmezett írás, kép stb. világhálón történő fellelhetőségi helyét.

2. A vádnak azon büntető törvénybe ütköző cselekményt kell tartalmaznia, melyet a feljelentő az eljárás alapjának tekint.

a) A leírt cselekménynek pontosan körülírtnak kell lennie, vagyis a vádban leírt történeti tényállásnak hiánytalanul tartalmaznia kell a bűncselekmény törvényi tényállásának megfelelő konkrét tényeket: így például az elkövetési helyet, időt, a konkrét magatartást, vagy a mulasztás megnyilvánulási jellegét, illetve az ügy megítélése szempontjából jelentős egyéb körülményeket. Magánvádas eljárásban nem tekinthető joghatályos magánindítványnak az olyan feljelentés, amelyből nem tűnik ki, hogy a feljelentő milyen konkrét cselekményt sérelmez (BH 2011.7.290. szám). A tartalmi követelményeknek nem felel meg a vád, ha nem tartalmazza a cselekmény pontos körülírását, s emiatt abból az adott magatartás büntető törvénybe ütközése nem állapítható meg, s a bűnösségre vonatkozó anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH 2011.3.60. szám).

b) A sérelmezett cselekménynek ugyanakkor büntető törvénybe ütköző cselekménynek kell lennie. Itt kap különös jelentőséget az, hogy a sérelmezett cselekmény kellő pontossággal, konkrétumokkal szerepeljen, elvégre ez alapján lehet következtetést levonni arra, hogy az valóban beilleszthető-e valamely, a Btk.-ban nevesített bűncselekmény törvényi tényállásába, vagyis valóban büntetendő cselekményt valósított-e meg a feljelentett, és ha igen, akkor olyan bűncselekményt, amely miatt, a törvény szerint, a vádat a magánvádoló is képviselheti. Tapasztalati jelentősége ennek azért van, mert például tényállítás hiányában csak becsületsértés vétségének, vagy szabálysértésének megvalósulása jöhet szóba, továbbá, ha a vádban megfo-

⁵ A Be. 217. § (3) bekezdés a) pontja előírja, hogy a Be. 117. § (1) bekezdésben rögzített személyes adatokat a vádiratnak tartalmaznia kell.

galmazott, sérelmezett tényállítást más nem hallotta, akkor bűncselekmény sem valósulhatott meg.

A Btk. 226. § (1), és a Btk. 227. § (1) bekezdései értelmében a rágalmazás és a becsületsértés vétségének törvényi tényállásai a következők: aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tény állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ (rágalmazás), illetve: aki a 226. §-ban meghatározottakon kívül mással szemben a) a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy b) nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el.

3. Nem feltétlenül kötelező elem, de tartalmazhatja a vád tárgyává tett cselekmény Btk. szerinti minősítését is a vád. Ennek megjelölését ugyanakkor a bíróság nem várja el, végtére is a feljelentő által hivatkozott bűncselekményi minősítés nem köti a bíróságot. A megjelölt bűncselekményi megnevezéstől a bíróság eltérhet, sőt ez kötelezettsége is, hiszen a törvényeknek megfelelően köteles az érdemi döntésében a felmerült bűncselekményt minősíteni.

Előfordulhat ugyanakkor az is, hogy a bíróság a vád alapján azt látja, hogy az ügyben közvérdra üldözendő cselekmény megvalósulása merülhet fel, amely esetben pedig kötelező a Be. 501. § (1) bekezdés a) pontja alapján az ügyésznek az ügyet megküldeni. Ez esetben az ügyész álláspontjának beszerzése nem mellőzhető, ugyanis, ha valóban közvérdra üldözendő bűncselekmény valósult meg, akkor a magánvádló által emelt vád – alaki okból – nem lehet törvényes, elvégre azt nem az arra jogosult emelte a bíróságon (BH 2011.11. szám).

4. A vád törvényessége szempontjából nem kötelező, de különösen fontos a magánvádló részéről, a bizonyítékok megjelölése, végtére is a vádat a magánvádló képviseli a magánvádas eljárás lefolytatása során, és így – eltérően a közvérdas bűncselekményektől – a terhelt bűnösségének bizonyítása is az ő feladata.⁶ E kötelezettség minimálisan azt jelenti, hogy a magánvádlónak meg kell neveznie, milyen bizonyítási eszközöket kíván az eljárásban felhasználni, hogy az előbb említett feladatának eleget tudjon tenni. Természetesen, amennyiben a magánvádlónak nem állnak megfelelő eszközök a rendelkezésére, hogy az általa megjelölt bizonyítékokat be tudja szerezni, akkor a bíróság végzi el ezt a feladatot. A bíróságnak célszerű a személyes meghallgatás megtartása előtt (például: orvosi látlet, vagy mentőnapló), vagy a tárgyalás előkészítő szakaszában (például: videofelvétel) önmagának elvégeznie, vagy pedig a nyomozás elrendelése révén a rendőrséggel elvégeztetnie ezt a feladatot.

A bíróságnak a magánvádlót célszerű legkésőbb a személyes meghallgatáson kioktatni fenti kötelezettségéről, és – esetlegesen határidő tűzése mellett – felhívni, hogy jelölje meg bizonyítási indítványait, és azt, hogy azokkal pontosan milyen tény, esetleg körülményt szeretne bizonyítani, alátámasztani. A bíróságnak arra is fel kell hívnia a magánvádlót, hogy jelölje meg az általa hivatkozott bizonyítási eszközök hollétét, illetve közölje, hogy azokat be tudja-e szerezni [Be. 502. § (7) bekezdése]. Erre azért is szükség van, mert a vádlott büntetőjogi felelősségének kétséget kizáró módon való bizonyíthatatlansága esetén a vádlott felmentésére kerül sor, amelynek következményeit (például: eljárási költség) a magánvádló köteles viselni.

A bíróság felhívására – miszerint bizonyítási indítványait jelentse be a magánvádló – azért van szükség, mert a Be. 268. § (1) bekezdése értelmében, a bíróság feladata intézkedni arra vonatkozóan, hogy a szükséges bizonyítási eszközök a rendelkezésre álljanak. Amennyiben a felhívás megtörténik, akkor a tárgyalás előkészí-

⁶ Be. 4. § (1) bekezdése és 494. § (1)–(2) bekezdése.

tő szakasza érdemben telhet el, és a tárgyalásra az indítványokkal kapcsolatban érdemi intézkedéseket lehet foganatosítani.

A VÁD HIÁNYOSSÁGAINAK PÓTLÁSA MI MÓDON LEHETSÉGES?

A vád fenti pontokban megjelölt hiányosságai esetén lehetőség van a feljelentő hiánypótlásra történő felhívására, előkészítő ülés tartására vagy nyomozás elrendelésére (Be. 498. §).

1. Felhívás

Amennyiben a feljelentés nem tesz eleget a vád törvényben írt fogalmának (lásd előző pontban kifejtetteket), akkor a bíróság határidő tűzése mellett *felhívhatja* a feljelentés kiegészítésére a feljelentőt. Bár a jogszabály értelmében a bíróság „*felhívhatja*” a hiánypótlásra a magánvádlót, azonban a gyakorlatban a felhívás megtétele kötelező. Ennek jogszabályi indoka az, hogy a Be. 268. § (1) bekezdése alapján az ügyész által képviselt vádemelés során is van lehetőség az ügyész megkeresésére a vádirat hiányosságainak pótlása érdekében, valamint a BK vélemény A) részének I. 4. pontja szintén előírja, miszerint a feljelentésből hiányzó tartalmi ismérveket tisztázni kell. A jelenlegi többségi és a gyakorlatban elfogadott álláspont az, hogy a fenti jogi indokokon túlmenően a magánvádlónak ezt a segítséget meg kell kapnia az eljárás kezdetekor, még abban az esetben is, ha kezdetektől fogva jogi képviselővel jár el.

A felhívásnak ugyanakkor pontosan kell tartalmaznia azt, hogy a bíróság mit vár el a feljelentőtől, közölve annak elmaradása esetén az alkalmazható jogkövetkezmény(ek)e(t), ugyanis a töretlen bírói gyakorlat alapján, a felhívás nem teljesítése esetén csak akkor lehet a jogkövetkezményeket levonni, amennyiben a felhívás egyértelmű a teljesítendő feladat, az arra nyitva álló határidő, és jogkövetkezmények terén. Jogkövetkezményként ugyanakkor nem feltétlenül szükséges az „*amennyiben nem tesz eleget a felhívásnak, akkor az eljárás megszüntetésére kerül sor*” fordulat alkalmazása, hanem a bírósági gyakorlat elegendőnek tekinti „*a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján határoz*” megjelölés alkalmazását. (A gyakorlat alapján ugyanakkor a konkrét jogkövetkezmény megnevezése célravezetőbb a felhívás teljesítése szempontjából.)

A joggyakorlatban kisebbségi – jelenleg nem elterjedt – álláspont szerint, a felhívásnak nem kell megtörténnie, ugyanis a Be. a felhívás megtételére csak lehetőséget ad, és a Be. 2. § (2) bekezdés alapján a feljelentésnek már a törvényes vád kritériumainak kellene megfelelnie. Amennyiben nem felel meg, akkor a Be. 267. § (1) bekezdése j) pontja értelmében az eljárást meg kell szüntetni. Ezzel ellentétesen, ha a vád nem tartalmazza a vádirat – Be. 217. § (3) bekezdés szerinti – kötelező tartalmi elemeit, akkor van lehetőség a vád hiányainak pótlására való felhívás alkalmazására, melynek nem teljesítése esetén a Be. 267. § (1) bekezdése k) pontjára hivatkozva kell az eljárást megszüntetni.

2. Előkészítő ülés

Az előkészítő ülés célja ugyancsak a feljelentés hiányosságainak pótlása, amelyen a Be. 234. § (4) bekezdése alapján főszabályként a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető, a vádló, a vádlott, és a védő lehet jelen. Ha azonban a feljelentés nem világos, akkor éppen annak pontosítása, kiegészítése miatt kell, hogy előkészítő ülést tűzzön ki a bíróság. Így tehát még vádról sem beszélhetünk, vagyis elképzelhetetlen, hogy azon a vádlott és védője is jelen legyen. Ez esetben már csak az a gyakorlati tény is kizárja a feljelentett idézhetőségének célszerűségét, miszerint a

feljelentett nem lehet tisztában azzal, hogy mi a vád (vagyis a feljelentés) vele szemben. Alapvető követelmény ugyanakkor, hogy a terhelt az ellene „emelt” vádról pontos képet szerezhessen, azt kellő időben és részletességgel megismerhesse [Be. 43. § (2) bekezdés a) és c) pontjai], elvégre a vád meghatározza többek között a bizonyítás irányát és terjedelmét, a vádlott védekezésének és a bírósági döntésnek a kereteit. Meg kell jegyezni azt, hogy a feljelentett idézhetősége természetesen akkor is akadályba ütközik, ha a feljelentett ismeretlen személyazonosságú.

Véleményem szerint, e hiánypótlásra való lehetőség megadása sérti a pártatlan eljárással szembeni követelményt, végtére is itt csak az egyik oldal jelenik meg, és kap úgymond személyes segítséget a bíróság részéről, az adott konkrét ügyben eljáró bírótól, bírósági titkártól. A magánvádló részére elegendő „segítségnek” kell lennie az előbbi pontban említett írásbeli hiánypótlásra való felhívás, amelynek való megfelelés nehézségekbe ütközése esetén (például: a feljelentő idős kora, vagy jogban való járatlansága miatt) még mindig lehetőség van az úgynevezett „bírósági panasznapokon” való jogi segítségkérésre, illetve a bíróság hiánypótlásának eleget téve a hiányokat ott jegyzőkönyvbe foglaltatni.

3. Nyomozás elrendelése

Megítélésem szerint, a törvényben meghatározott körben⁷ a nyomozás elrendelésére csak abban az esetben van lehetőség, ha nyilvánvaló és egyértelmű, hogy mi a vád. Törvényes vád hiányában nincs lehetőség érdemi intézkedést foganatosítani, illetve a nyomozás nem a vád hiányosságainak pótlására való, az nem „válthatja ki” a feljelentés törvényes vád követelményeinek való megfelelési kötelezettséget.

TÖRVÉNYES VÁD HIÁNYÁNAK ELJÁRÁSJOGI JOGKÖVETKEZMÉNYE

A vád rendeltetése az, hogy a bíróság számára a büntetőjogi felelősség kérdésében az érdemi döntés lehetőségét biztosítsa. Ha a vád oly mértékben hiányos, hogy az anyagi jogi értékelésnek nem adhat alapot, akkor a bíróság nem bocsátkozhat érdemi vizsgálatába, bizonyítás lefolytatásába. Ekkor a vád, bár kifejezi a büntetőjogi felelősségre vonás igényét, azonban az elbírálásra alkalmatlan.

A bíróság a Be. 2. § (1) bekezdése értelmében csak törvényes vád alapján járhat el, így vizsgálni kell, hogy a magánvádló által előterjesztett vád megfelel-e a törvényi kritériumoknak. Amennyiben nem felel meg, és a magánvádló a hiánypótlásra történő felhívás ellenére sem pótolja a hiányokat, az esetben a bíróság a Be. 267. § (1) bekezdés j) pontja alapján az eljárást megszünteti.

A bírók tehermentesítésére szolgál, és a bírósági titkárok érdemi munkájához tartozik, hogy a Be. 503. § (2) és (3) bekezdéseinek figyelembevételével, az iratok alapján a Be. 501. § (2) bekezdése értelmében, törvényes vád hiánya miatt az eljárást megszüntetheti a bírósági titkár is saját hatáskörben.

Gyakran előfordul, hogy a bíróság hiánypótlásra történő felhívásának a magánvádló nem tesz eleget, ugyanakkor az eljárást megszüntető végzést megfellebbezi, és a fellebbezéssel egyidejűleg pótolja a bíróság által megjelölt hiányokat. A fellebbezéssel történő egyidejű hiánypótlás a BK vélemény II. 1. b) pontja alapján azonban nem fogadható el. A gyakorlat is ezt követi, amelyre példa a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 20.Bf.5168/2012/2. számú határozata.

A törvényes vád hiánya miatti megszüntetésnél természetesen egyértelmű, hogy a bíróság a feljelentésben foglaltakat érdemben nem bírálja el, vagyis nem az abban

⁷ Vessd össze a Be. 499. § (2) bekezdésének rendelkezéseivel!

foglalt sérelmezett cselekmény elkövetése tárgyában hoz határozatot, illetve „*menti fel*” a terheltet. A bíróság ekkor csak a vád alkalmasságáról foglal állást, és ha az nem felel meg a törvényi feltételeknek, akkor az eljárásjogi akadályt képez. Így a bíróság erre való hivatkozással történő megszüntető végzése a büntetőjogi felelősség tekintetében anyagi jogerőhatással nem rendelkezik, vagyis a magánvádló joghatályosan harminc napon belül (erről bővebben lentebb) ismét előterjesztheti a vád részét képező magánindítványát.

Töretlen bírói gyakorlat, miszerint, ha egy cikkben, vagy esetleg egy műsorban elhangzottak miatt tesznek feljelentést rágalmazás vagy becsületsértés vétségének elkövetése miatt, akkor azokat konkrétan megnevezve, pontosan feltüntetve kell a feljelentésben, a vádban megnevezni, és nem elég arra hivatkozni, hogy a cikk vagy a műsor egésze a sérelmes. Gondoljunk csak arra, hogy egy műsor egésze egyébként sem lehet sérelmes, hiszen abban biztos, hogy szerepel a műsor megnevezése, illetve az azt készítő névsora is, amelyek nyilván nem lehetnek objektív becsületsértők a sértettre nézve. További indoka a vádban történő konkrét megjelölés megkövetelésének, hogy a bíróságnak az ügyben hozott érdemi határozatában rögzíteni kell a tényállást, amelynek pontosan kell tartalmaznia a sérelmesnek tartott részeket. Mivel a bíróság tényállásával szemben ez a követelmény alapvető, így a váddal szemben is fennáll ugyanezen kötelezettség.

Elvárt ugyanakkor, hogy a bíróságok a vádban megnevezett konkrét cselekmény – tényállítás, kijelentés – mellett annak szöveg-, illetve műsor környezetét is vizsgálat alá vessék, ugyanis csak ezek ismeretében hozható megalapozott döntés (Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 20.Bf.5058/2013/2. számú végzése). Előfordulhat ugyanis, hogy a sérelmesként konkrétan megjelölt rész más megvilágításba kerül a környezetének értékelését követően. Az álláspont szerint, a bíróság ezzel nem lép túl a vádhoz kötöttség elvén, épp ellenkezőleg, ily módon tesz eleget a tényállás-felderítési kötelezettségének, és így kerül abba a helyzetbe, hogy megalapozott döntést tudjon hozni.

Ugyancsak nem tekinthető elégségesnek például az, ha a magánvádló konkrétan nem jelöli meg a feljelentésében (vagyis a vádban), hogy melyik tényállítást, kijelentést tartja sérelmesnek, hanem arra hivatkozik, hogy mellékletként csatolta a sérelmezett cikket, műsort, illetve kéri, hogy azt a bíróság szerezz be. A vád elolvasását követően ugyanis azonnal ki kell tűnnie az eljárás tárgyának, illetve minden olyan körülménynek, ténynek, amely a döntés meghozása tekintetében relevanciával bír, mivel a bíróság nem veheti át a magánvádló szerepkörét, és nem írhatja meg helyette a vádat.

FELJELENTÉS ÉS A MAGÁNINDÍTVÁNY ELHATÁROLÁSA, AZOK MEGTÉTELÉNEK ELTÉRŐ JOGKÖVETKEZMÉNYEI

A magánvádas eljárás feljelentés alapján indul meg, amelynek a már fentebb kifejtettek alapján meg kell felelnie a törvényes vád kritériumainak, hogy az eljárás megindulhasson. Ezen túlmenően a magánvádas eljárások specifikuma, hogy az eljárás lefolytatásának akadályát képezi, ha a magánindítvány előterjesztésére jogosult nem terjeszti elő – törvény által meghatározott időn belül – a magánindítványát. A magánindítvány hiánya ugyanis a Btk. 31. § a) pontja értelmében a büntetőjogi felelősségre vonást akadályozza. A Be. 6. § (3) bekezdésének c) pontja alapján büntetőeljárást nem lehet indítani, a már megindult büntetőeljárást pedig meg kell szüntetni, vagy felmentő ítéletet kell hozni, ha büntethetőséget kizáró vagy megszüntető

ok áll fenn. A Btk. szerint, a büntethetőség előfeltételét képező magánindítvány a Be. alapján egyben az adott bűncselekmény üldözendőségének is előfeltételét jelenti.

Szükséges azonban tisztázni és egyértelművé tenni, hogy a feljelentés megtétele nem feltétlenül jelenti egyben a magánindítvány előterjesztését is. Különös jelentőséggel ez az ismeretlen elkövető esetén bír.

A magánvádas eljárás a Be. 497. § (1) bekezdése értelmében csak a magánindítvány előterjesztésére jogosult feljelentésével indulhat meg, amellyel szemben követelmény, hogy az a Be. 2. § (2) bekezdésben írt kritériumoknak megfeleljen. A magánindítvány ugyanakkor a magánindítvány előterjesztőjének bármely olyan nyilatkozata, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja.

A Be. 173. § (1) bekezdése szerint, magánindítványra üldözendő bűncselekmény miatt csak a jogosult feljelentése alapján indítható büntetőeljárás. A magánindítvány előterjesztőjének bármely olyan nyilatkozatát, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja, magánindítványnak kell tekinteni.

Amennyiben a bejelentés, feljelentés megnevezésű beadvány nem tartalmazza a magánindítvány előterjesztésére jogosult nyilatkozatát, és a rendőrségen alkalmazott jegyzőkönyv típusban sablonként jelenlévő fordulatot, amely szerint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását kívánja (például: *kéri az eljárás megindítását, az elkövető felkutatását és/vagy megbüntetését*), akkor az nem tekinthető magánindítványnak, ugyanis a be-, illetve feljelentés megtétele önmagában még nem jelenti a magánindítvány előterjesztését.

Szükséges azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a magánindítvány előterjesztésére jogvesztő határidő van meghatározva, melynek elmulasztása esetén nincs helye igazolási kérelem előterjesztésének. A magánindítványt a Be. 173. § (3) bekezdés első mondata szerint, attól a naptól számított harminc napon belül kell előterjeszteni, amelyen a magánindítványra jogosult a bűncselekmény elkövetőjének kilétéről tudomást szerzett.

A Be. szó szerinti értelmezése alapján, a harmincnapos határidő az elkövető kilétéről való tudomásszerzés időpontjától számítandó, amelynek értelme abban keresendő, hogy az elkövető kilétéről való tudomásszerzést követően még lehetősége van a sértettnek eldöntenie azt, hogy az ismert elkövetővel szemben kívánja-e az eljárás lefolytatását, vele szemben akarja-e a vádat képviselni, azt tudja-e esetlegesen bizonyítani, illetve óhajtja-e a feljelentett megbüntetését. Ezt az álláspontot támasztja alá az, hogy a magánindítványt konkrétan az elkövetővel szemben kell előterjeszteni, elvégre amennyiben például több elkövető személyét sikerül kideríteni, az esetben is eldöntheti a magánindítvány előterjesztésére jogosult, hogy kivel szemben képviseli a vádat (Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 12.813/2012/2. számú végzése).

Figyelemmel kell azonban arra lenni, hogy a harmincnapos határidő eljárásjogi határidő (BH 2012.6.148. szám), vagyis a kezdőnap nem számít bele a harminc napba, így elegendő a harmincadik napon a nyilatkozatot postára adni, vagyis annak aznap még nem kell beérkeznie a bírósághoz, esetleg a rendőrséghez [Be. 64. § (1)–(3) bekezdései]. Ha az előterjesztésre nyitva álló határidő utolsó napja munkaszüneti napra esne, akkor a határidő a következő munkanapon jár le. Ritkán, de előfordul, hogy az előterjesztésre jogosultak nem számolnak azzal, ha a munkanapok átrendezésénél például valamelyik szombat is munkanapnak minősül, és így ez a szombati nap is beleszámít a harmincadik napba.

E határidő betartása különösen fontos, végtére is annak elmulasztása esetén csak akkor van helye igazolásának, ha a bűncselekmény közbűrtudatra üldözendő [Be. 173. § (4) bekezdése].

A másik, joggyakorlatban ugyan létező, kevésbé elfogadott álláspont szerint ugyanakkor a harmincnapos határidő a bűncselekmény elkövetéséről való tudomásszerzéstől számítandó. Ennek az értelmezésnek az oka abban keresendő, hogy a sértettnek a bűncselekményről való tudomásszerzéstől számítandó határidőn belül kell eldöntenie, hogy a cselekmény sértette vagy veszélyeztette-e az ő jogát vagy érdekeit annyira, hogy ezért kérje az eljárás lefolytatását. Vagyis amennyiben a bűncselekmény elkövetéséről való tudomásszerzést követő harminc napon belül a sértett azt nem tekintette annyira sérelmesnek, hogy azért feljelentést tegyen akkor, ezt követően már ne is kérhesse az eljárás lefolytatását (Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 5264/2013/2. számú végzése).

Amennyiben a magánindítvány előterjesztésére jogosult be-, illetve feljelentéséből kiderül, hogy a feljelentőt kioktatták arra, hogy harminc napon belül terjesztheti elő magánindítványát joghatályosan, és ezt nem teszi meg az ismert elkövetővel szemben, akkor a feljelentés elutasításának,⁸ a nyomozás⁹ vagy az eljárás megszüntetésének¹⁰ van helye.

A bírósági gyakorlat alapján érdemes megjegyezni, hogy előfordul olyan eset is, amikor a sértettel szemben több alkalommal használja ugyanazon sérelmezett kijelentést egy ismert személy, amely miatt, az egyik alkalommal nem, azonban az azt követő esetben már él magánindítvánnyal a sértett. Ekkor a sértett részére a joghatályos magánindítvány előterjesztésére nyitva álló határidő természetesen ismét megnyílik, azonban mindig csak a konkrét vádban foglalt cselekményt lehet vizsgálni, és így azt, hogy annak vonatkozásában előterjesztett magánindítvány határidőben érkezett-e. Például, ha a sértettet objektív becsületsértő tényállítással illet egy személyt egy szűkebb körben, azt lehet, hogy a sértett még úgy ítéli meg, emiatt nem él magánindítvánnyal, azonban, ha ezt ismételtén újra használja vele szemben az elkövető az interneten, nyugodtan gondolhatja akként, ez már sérti annyira, hogy ezért magánvádas eljárást indítson, és megteszi a feljelentését (BH 2002.9.349. szám).

A BH 2002.9.349. számú határozat szerint, a rágalmazás vétsége miatt előterjesztett magánindítvány elkésett, ezért a büntetőeljárás megszüntetésének van helye, ha azt a feljelentő az elkövetők kilétéről való tudomásra jutásától számított harminc napon túl terjesztette elő. (...) Az elkészettséget nem érinti, ha a feljelentő által indított munkaügyi perben a feljelentettek a tényállításaikat a tanúvallomás megtétele során megismétlik. Ennek indoka, hogy a magánvádló az „ügy ura”, az ő joga, hogy eldöntse, mely cselekmény sérti annyira, hogy azért magánvádas eljárást kíván indítani. Éppen ezért igaz az is, hogy amennyiben a feljelentő hivatkozik a korábban elkövetett sérelmes cselekményre is, amely tekintetében egyébként fennáll a Btk. 6. § (2) bekezdésében hivatkozott folytatólagosan elkövetett bűncselekmény megállapításának törvényi kötelezettsége, a folytatólagos elkövetést mégsem lehet megállapítani, és az elkövetőt azért is elmarasztalni. Indoka ennek az, hogy a magánvádló azért a cselekményért nem kívánta a törvény által előírt határidőben a magánindítványt előterjeszteni, így a bíróság e körben nem is járhat el, még akkor sem, ha egyébként a folytatólagosság feltételei fennállnának, hiszen a magánindítvány hiánya a büntetőjogi felelősségre vonás anyagi jogi akadálya.

Btk. 6. § (2) bekezdése kimondja: nem bűnhalmazat, hanem folytatólagosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el.

⁸ Be. 174. § (1) bekezdés e) pontja.

⁹ Be. 190. § (1) bekezdés g) pontja.

¹⁰ Be. 267. § (1) bekezdés e) pontja.

A VÁD VONATKOZÁSÁBAN A SZEMÉLYES MEGHALLGATÁS SZEREPE

A bíróság a magánindítvány előterjesztését követően, a feljelentés alapján személyes meghallgatást tűz ki. Természetesen a személyes meghallgatásra csak akkor célszerű sort keríteni, ha a feljelentés megfelel a törvényes vád kritériumainak, az előterjesztett magánindítvány joghatályos, és nem kerülhet sor az eljárás megszüntetésére az iratok alapján, illetve nem merül fel annak szükségessége, hogy az iratokat a bíróság az ügyésznek megküldje.

A személyes meghallgatás egyik célja és feladata lehet a tényállás tisztázása. Az, hogy a vád törvényes – mivel annak hiányában az eljárás megszüntetésére került volna sor –, még nem jelenti azt, hogy az előterjesztett vád elbírálásához feltétlenül szükséges tényállási elemeket – amelyekre a vád esetleg nem tér ki, vagy nem kellő részletességgel tér ki – ne lehetne tisztázni. E feladatot célszerű a személyes meghallgatáson elvégezni, mindamellett, hogy a személyes meghallgatás fő és így elsődleges célja a felek kibékítése. A magánvádló az eljárás bármely szakaszában visszavonhatja a feljelentését, mivel a vádat ő képviseli, bármikor dönthet akként, hogy a vádat nem képviseli tovább. Ha ez bekövetkezik, akkor a Be. 504. § (1) bekezdés b) pontja alapján az eljárás megszüntetésének van helye.

Arra, hogy a magánvádló kérje az eljárás megszüntetését a személyes meghallgatás eredményeként, ügýtípusonként eltérő „sikerességi ráta” mutatkozik. A felek – főleg rokonai szájak megléte esetén – nagy százalékban kérik az eljárás megszüntetését, még abban az esetben is, ha gyermekelhelyezés áll a háttérben, míg az úgynevezett „sajátóperekénél” az eljárás megszüntetése „békülés” miatt elenyésző számban fordul elő.

Fontos rögzíteni azonban, hogy a személyes meghallgatáson bizonyítás felvételére, a feljelentett büntetőjogi felelősségének megállapítására nem kerülhet sor, ugyanis ezekre csak tárgyalás keretében van lehetőség (Be. 234. §).

Egy esetben azonban mégis van lehetőség arra, hogy a személyes meghallgatáson büntetőjogi felelősségét legalább tényben elismerő terhelttel szemben a bíróság tárgyalás tartása nélkül elmarasztaló érdemi határozatot hozzon. Ennek jogszabályi alapja a Be. 545. § (2) bekezdésében található. A bíróság ilyenkor a terhelttel szemben a Be. XXVII. fejezete (Be. 543–550. §) szerinti tárgyalás mellőzése típusú, másik különleges eljárásra tér át, amelynek alapján a tárgyalás mellőzésével hozott végzésben a bíróság a beismerő terheltet, az elkövetett bűncselekmény miatt elmarasztalhatja és vele szemben joghátrányt alkalmazhat.

A FELJELENTÉS VIZSGÁLATÁNAK SZEMPONTJAI, SORRENDJE

A magánvádra üldözendő bűncselekmények esetében tett feljelentéseket meghatározott szempontok szerint kell vizsgálni, és a joggyakorlat azt is kialakította, hogy ennek milyen sorrendben kell megtörténnie (lásd lentebb részletezve a vizsgálat menetét). A sorrend be nem tartása esetén fennáll a veszély, hogy a bíróság felesleges munkát végez, és az eljárási költségek is csak generálódhatnak. A vizsgálat sorrendje az alábbi, amelyre a 2013.204. számú BH is utal.

1. Magánvádas vagy közvádas eljárás alapját képező feljelentésről van-e szó?

A bíróságnak a feljelentés megérkezésekor mindenekelőtt azt kell megvizsgálnia, hogy kizárólag magánindítványra üldözendő, magánvádas eljárás keretein belül lefolytatható bűncselekmény miatt tettek-e feljelentést. Amennyiben a bíróság azt látja, hogy a feljelentés közvádra üldözendő bűncselekményt tartalmaz, vagy a Be. el-

járási rendelkezései kötelezővé teszik, hogy az eljárás a közbíró eljárás szabályai szerint folytatódjon le,¹¹ akkor köteles az ügyésznek megküldeni a Be. 501. § (1) bekezdés a) pontja alapján az ügyet. Természetesen, ha csak az eljárás későbbi szakaszában derül arra fény, hogy az eljárás alapját közbíróra üldözendő bűncselekmény képezi, akkor is köteles a bíróság az ügyésznek megküldeni az iratokat. Például: a bizonyítási eljárás során arra merül fel adat, hogy a sérülés nem nyolc napon belül volt gyógyuló, hanem nyolc napon túl, mert az utóbbi esetben súlyos testi sérítés bűncselekmény elkövetéséről van szó, amely már közbíróra üldözendő.

2. Joghatályos magánindítvány

A bíróságnak más okot megelőzően azt kell megvizsgálnia, hogy van-e joghatályos magánindítvány az ügyben előterjesztve, ugyanis a magánvádas eljárás lefolytatására, csak a magánindítvány előterjesztését követően, magánvádra üldözendő bűncselekmények esetén van lehetőség.

Amennyiben a magánvádas eljárásban nem kerül joghatályos magánindítvány előterjesztésre, akkor a bíróságnak az eljárást magánindítvány hiánya és nem érdemi vizsgálat eredményeként, bűncselekmény hiánya okából kell megszüntetnie. A BH 2011.155. számú végzés elvi élel mondta ki, hogy amennyiben a magánvádas eljárásban a feljelentés nem felel meg a joghatályos magánindítvány tartalmi követelményeinek, a bíróságnak az eljárást magánindítvány hiánya és nem érdemi vizsgálat eredményeként, bűncselekmény hiánya okából kell megszüntetnie. A bíróságnak az ügy érdemi elbírálására, a bűncselekmény fogalmi elemeinek: a jogellenesség, a társadalomra veszélyesség hiányának vizsgálatára azonban nem volt törvényes lehetősége, ugyanis mindezt kizárólag joghatályos magánindítvány esetében tehette volna meg.

3. Törvényes vád

Amennyiben van joghatályos magánindítvány, akkor a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a feljelentés megfelel-e a törvényes vád kritériumainak. Ekkor elsődlegesen azt kell ellenőrizni, hogy az arra jogosult terjesztette-e elő a vádat, majd pedig azt, hogy a vád a tartalmi követelményeknek eleget tesz-e.

A törvényes vád hiánya az eljárás lefolytatásának akadályát képezi, vagyis az nem képezheti bírósági eljárás tárgyát, ez alapján eljárni nem lehet, így bűncselekmény meglétét, vagy annak hiányát már nem kell vizsgálni. Ezzel szemben a bűncselekmény hiányából történő megszüntetés anyagi jogi akadályt jelent, vagyis az erre való hivatkozás res iudicata-t eredményez (BH 2011.60. szám). Nem bűncselekmény hiányára alapozottan, hanem törvényes vád hiánya okából kell megszüntetni az eljárást, ha a vád az alaki vagy tartalmi követelményeknek nem felel meg. Utóbbiról akkor van szó, ha a cselekmény pontos körülírása hiányos, s ennek folytán anyagi jogi következtetés levonására alkalmatlan (BH 2009.296. szám).

Példa erre, amikor két magánszemély és egy közalapítvány nevében feljelentést tett egy személy egy oknyomozó műsorban elhangzottakra hivatkozva. A bíróság mindhárom feljelentőként megnevezett felet felhívta az eljárás megszüntetésének terhe mellett, hogy az egyes feljelentőkre nézve pontosan közöljék, mit tartanak sérelmesnek, és hitelt érdemlően igazolják, hogy az alapítvány nevében jogosultak eljárni, továbbá, csatolják a sérelmezett műsorról készült felvételt. A felhívásra a válasz ellentmondásos volt, nem derült ki, hogy pontosan mely feljelentők válaszoltak, és azt sem konkretizálták, hogy pontosan melyik feljelentő vonatkozásában, mit tar-

¹¹ Például: Be. 52. § (4) bekezdése, Be. 265. § (3) bekezdése, illetve a Be. 449. § (2) bekezdése (fiatalkorú terhelttel szemben csak közbíróra van helye eljárást lefolytatni).

tottak sérelmesnek. A hiánypótlásban ugyancsak nem tettek eleget a képviseletre vonatkozó felhívás igazolására történő felhívásnak sem. A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság így a 12.B.1777/2011/4. számú végzésével – elsődlegesen – törvényes vád hiányára való hivatkozással megszüntette az eljárást. A végzés ellen a két magánszemély jelentett be fellebbezést, és ahhoz csatolták a közalapítvány képviseletére feljogosító iratot, valamint a sérelmezett műsor felvételét. A Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 20.Bf.5168/2012/2. számú végzésével a bíróság végzését helybenhagyta. Kifejtette, hogy a sérelmezett műsor fellebbezéshez történő csatolása nem pótolja a megszüntetésre okot adó hiányosságokat, továbbá, a műsor teljes anyaga ugyancsak nem helyettesíti azt, hogy a feljelentők konkrétan megnevezzék, melyik feljelentőre nézve, mely tényállítást tekintik sérelmesnek.

4. A törvényes vádban írt cselekmény a Btk. Különös részében írt valamely tényállásába beilleszthető-e?

Amennyiben a vádban meghatározott cselekmény nem illeszthető be egyetlen Btk. Különös részében írt (magánvádra üldözendő) tényállásba, az eljárást bűncselekmény hiányában kell megszüntetni.

A BH 2008.195. számú és BH 2011.148. határozat értelmében a magánvádas eljárásban a bíróság megszünteti a büntetőeljárást, ha a feljelentésben foglalt cselekmény nem bűncselekmény, illetve, ha a feljelentés és az iratok tartalma alapján a bűncselekmény hiánya megállapítható.

5. Jogellenesség vizsgálata

Amennyiben a vádban szereplő cselekmény tényállásszerű, akkor vizsgálni kell, hogy a cselekmény jogellenes-e, elvégre bűncselekmény csak jogellenes magatartás elkövetése esetén valósul meg.

A Btk. 4. § alapján, bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli. Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.

A Btk. bűncselekményi fogalma szerint, csak azon magatartás bűncselekmény – az egyéb feltételek fennállása esetén –, amely a társadalomra veszélyes, vagyis jogellenes magatartás. Amennyiben az adott magatartás, bár a Btk. különös részei tényállásába beillő, de nem jogellenes, nem lehet bűncselekmény.

Példa erre, ha a feljelentett tanú, tanúvallomásában valóban tényállásszerűen megvalósítja a rágalmozás vétségét, az üggyel összefüggésben tett indokolatlanul sértegető és gyalázkodó kijelentéseket nem tartalmazó nyilatkozataiban, azonban mivel jogszabályi kötelezettségének tett eleget, a magatartása nem lehet bűncselekmény, a jogellenesség hiánya miatt (BJD 3556., 4167., 1195., Kúria Bfv.III.183/2013/3. számú végzése.) A rágalmozás vétsége miatti büntetőeljárás jogellenesség hiányára alapozottan akkor szüntethető meg, ha a cselekmény egyébként tényállásszerű (BH 2012.10.234. szám).

6. Valóságbizonyítás

A rágalmozás, becsületsértés és kegyeletsértés bűncselekmény esetén, amennyiben az eljárás a fentebbi feltételek vizsgálatát követően sem kell, hogy megszüntetésre kerüljön, akkor a Btk. 229. §-a szerinti valóságbizonyítás elrendelésének lehet helye, ha a tény állítását, híresztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta. Amennyiben a való-

ságbizonyítás eredményeképpen – amelyre természetesen bizonyítási eljárás keretében, tárgyaláson kerülhet csak sor –, a tényállítás valósnak bizonyul, akkor bűntethetőséget megszüntető ok áll fenn a Btk. 25. § e) pontjára figyelemmel.

ISMERETLEN ELKÖVETŐ ESETÉN A VIZSGÁLAT SORRENDJE ELTÉRHET A FENTEBB HIVATKOZOTT SORRENDTŐL!

Megjegyzendő azonban, hogy a fentebb írt sorrend ismeretlen személyazonosságú feljelentett esetén a Fővárosi Törvényszék illetékességi területén eltérő sorrendben történik, még a Kúria több döntésében egyértelműen kifejtett álláspontjával is szembehelyezkedve.

A Kúria EBH 2012. B.17. számú döntésében úgy foglalt állást, hogy magánvádas eljárásban valójában nem a magánindítvány, hanem a feljelentés a vád, amelynek tartalmaznia kell a magánindítványt. A vád ezzel felel meg a törvényes vád követelményeinek. Ha ismeretlen kilitű a feljelentett, fogalmilag nincs magánindítvány, következésképpen a magánvád nem törvényes (lásd még az EBH 2012. B.10. és a BH 2006.388. számú döntést).

A Kúria a hivatkozott döntésekben egyértelműen abban foglalt állást a Be. szabályaiból levezetve, hogyha a feljelentett ismeretlen személyazonosságú, akkor nem lehet törvényes vádról beszélni, végtére is abban nem kerül meghatározott személy beazonosítható módon megnevezésre. Mivel a vád nem törvényes, így nem is lehet vizsgálni azt, hogy a vádban sérelmezett cselekmény valójában megvalósít-e bűncselekményt. A döntések leírják, hogy a feljelentett ismeretlensége miatt a bíróságnak nyomozást kell elrendelnie a személyazonossága megállapítása céljából, hiszen amíg az elkövető személye nem azonosítható be, addig joghatályos magánindítvány előterjesztéséről nem is beszélhetünk (lásd a fentebb kifejtetteket). Ilyenkor a vád nem más, mint a benyújtás révén az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása iránti igény, azonban ez az igény a vád tartalmi hiányossága miatt érdemi elbírálásra alkalmatlan.

Bár a Kúria okfejtése jogilag helytálló, a Fővárosi Törvényszék illetékességi területén azonban egyértelmű a gyakorlat a vonatkozásban, hogy a nyomozás elrendelésére nem kerül sor, ha már a feljelentésből messzemenően kitűnik, hogy az abban foglaltak nem valósítanak meg bűncselekményt. Jogszabályi háttérét ennek áttételesen a Be.-ből ugyancsak le lehet vezetni. Gondoljunk csak azon gyakori esetre, amikor közvádra üldözendő bűncselekmény elkövetése miatt ismeretlen személlyel szemben tesznek feljelentést, és már a feljelentésből egyértelmű, hogy az abban foglaltak bűncselekményt nem valósítanak meg, akkor a feljelentés elutasítására kerül sor a Be. 174. § (1) bekezdés a) pontja értelmében. A magánvádas eljárás során a feljelentés elutasítása, mint jogi intézmény nem használatos, azonban ha nyilvánvaló, hogy a magánvádas bűncselekmény nem valósult meg – és természetesen közvádas bűncselekmény elkövetése fel sem merült –, akkor ezt a jogi szabályozási hiányt csak a bűncselekmény hiányának megállapításával történő megszüntetéssel lehet kompenzálni.

A józan ész, az ésszerűség és a célszerűség pedig azt indokolja, hogy az elvi döntésben foglaltakat a gyakorlat mellőzze, ugyanis a nyomozó hatóság, így olyan ok miatt kerülne megmozgatásra, amely esetben egyértelműen bűncselekmény sem valósult meg, és a sikeres nyomozás lefolytatásának eredményeképpen pedig nem lehet más az eredmény, mint az eljárás megszüntetése. (A józan ésszel történő jogszabályi értelmezését az Alaptörvény 28. cikke írja elő.)

Alaptörvény 28. cikk: A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

Ennek a gyakorlatnak életszerűségét és az alkalmazásának jogszerűségét támasztja alá a Kúria 1/2013. (V. 8.) BK véleményében foglaltak. A vélemény meghatározott – mentelmi joggal rendelkező – feljelentettekkel kapcsolatosan indított eljárásokról szól, azonban annak indokolása a következőket tartalmazza: *„A feljelentésnek tehát bűncselekményt kell tartalmaznia ahhoz, hogy az elkövető személye elleni eljárásnak jelentősége legyen. Ha azonban a feljelentés nem tartalmaz olyan cselekményt, ami a büntetőtörvénybe ütközik (...), akkor nincs bűncselekmény, tehát nincs tárgya az eljárásnak. Ebben az esetben pedig nincs jelentősége a feljelentett személyének sem: esetleges mentelmi jogosult mivoltával kapcsolatban nem kell intézkedni. (...) A feljelentésnek tehát bűncselekményt kell tartalmaznia ahhoz, hogy az elkövető személye elleni eljárásnak jelentősége legyen.”*

ILLETÉKFIZETÉS-KÖTELEZETTSÉG

A magánvádas eljárásban a feljelentés, a magánvádló fellebbezése és az általa benyújtott felülvizsgálati kérelem az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 52. § (1) bekezdése alapján illetékköteles. Az illetéket a feljelentéssel egyidejűleg kell a feljelentő(k)nek megfizetnie. Amennyiben e kötelezettségének nem tesz eleget a feljelentő, a bíróság leletezés terhe mellett az illeték lerovására hívja őt fel. Ha a bíróság a személyes meghallgatás megkezdése előtt megszünteti az eljárást, úgy az eljárás az Itv. 57. § (2) bekezdés b) pontja alapján illetékmentes, és a már lerótt illeték visszaigényelhető, a le nem rótt illetéket pedig nem kell megfizetni. A gyakorlatban a feljelentő illetékfizetésre történő felhívása nem történik meg, ha a bíróság az eljárást a személyes meghallgatást megelőzően megszünteti.

Fontos rögzíteni, hogy az illeték meg nem fizetése nem adhat alapot az eljárás megszüntetésére, és nincs semmilyen kihatása a joghatályosság tekintetében sem (BH 2012.276. szám). A joghatályosan előterjesztett magánindítványra folyamatban lévő magánvádas eljárásban, a viszonzád előterjesztésének és joghatályosságának nem feltétele az eljárási illeték azonnali megfizetése.

A MAGÁNVÁDÁS ELJÁRÁS SAJÁTOSÁGA, A FELLEBBEZÉSI JOGOSULTSÁG TEKINTETÉBEN

A magánvádas eljárásban az eljárás specialitása miatt gyakran előfordul, hogy a jogszabály által jogorvoslati jogosultsággal nem rendelkező személy kíván mégis azzal élni.

Amennyiben az eljárás megszüntetésére törvényes vád hiánya miatti kerül sor, akkor a feljelentett és védője nem nyújthat be fellebbezést, bár ilyen jellegű jogorvoslati kérelem a gyakorlatban egyébként is elenyészően fordul elő.

A Be. 324. § (1) bekezdése – figyelemmel a Be. 346. §-ában foglaltakra – felsorolja, hogy a bíróság végzése ellen ki, és milyen irányú fellebbezést nyújthat be. A hivatkozott törvényhely értelmében, a vádlott és védője a vádlott terhére nem nyújthat be fellebbezést. A törvényes vád hiánya miatti megszüntetés okán benyújtott feljelentetti, védői fellebbezés a feljelentett terhére szól, elvégre az esetleges „*érdemi döntés*” elérése lehet a cél, amelynek eredménye lehet a vádlott elmarasztalása

is. Elfogadott álláspont ugyanakkor az is, hogy a feljelentett és a védő ily módon nem kényszerítheti ki a bíróságtól az érdemi döntést, vagyis a vádlott, és a védő ez irányú fellebbezését el kell utasítani, mint törvényben kizártat a Be. 341. § (1) bekezdése alapján. (A fellebbezést elutasító végzés ellen egyébként nincs helye fellebbezésnek.) Mindezek alapján egyértelmű, hogy törvényes vád hiánya miatti megszüntetés esetén csak a vádló, és így a magánvádló nyújthat be fellebbezést [BK vélemény II. 1. b) pont].

Szükséges a fellebbezési jog körében azt is megemlíteni, hogy a magánvádló jogi képviselőjének nincs fellebbezési joga a magánvádas eljárásban. (Ezt a gyakorlatban gyakran eltévesztik a képviselők.) Bár a Be. 56. § (1) bekezdése értelmében a magánvádló a jogait törvényes képviselője útján is gyakorolhatja, azonban a Be. 324. § (1) bekezdése taxatív felsorolja a fellebbezésre jogosultak körét, és abban a magánvádló képviselője nem került megnevezésre, mint önálló fellebbezésre jogosult személy. A Be. 341. § (1) bekezdése értelmében, így, mint nem jogosulttól származó jogorvoslati kérelem, elutasításra kell, hogy kerüljön, amely végzés ellen ugyancsak nincs helye fellebbezésnek. Mivel önálló jogorvoslati joga nincs a magánvádló képviselőjének, ezért a jogorvoslatra nyitva álló határidő sem a vele való közlés, illetve a neki való kézbesítés időpontjától számítandó, hanem a magánvádlóval való közlés illetve a kézbesítés időpontjától (például: BH 1979.358. számú. BH 1992.303. számú, illetve a Fővárosi Törvényszék 22.Bkf.6146/2013/2. és 20.Bf.6057/2013/2. számú végzése). Amennyiben a jogosulttól előterjesztett fellebbezés a magánvádló jogi képviselőjének való kézbesítés időpontjához képest kerül benyújtásra, és az túl van a feljelentő kézbesítési időpontjához képest joghatályosan előterjeszthető fellebbezési határidőn, úgy e fellebbezést, mint elkésettet kell elutasítani.

Természetesen, mivel a magánvádló nem csak a sértett jogait, hanem az ügyész jogait is gyakorolja, így őt jogorvoslati jog megilleti, akár a vádlott terhére, akár javára szól az.

Megállapítható, hogy a magánvádas eljárások specialitása miatt a bíróságokra hárul a főszerep, mivel itt a bírósági eljárást rendszerint nem előzi meg a nyomozó hatósági, illetve ügyészi „szűrő” szerep. A fentebb kifejtettek alapján egyértelmű, hogy a bíróságoknak a hozzájuk magánvádra üldözendő bűncselekmények miatt érkezett feljelentéseket alapos vizsgálat alá kell vetniük, és nem szabad figyelmen kívül hagyniuk azt, hogy a vád jelen esetben csak kívánság valamely cselekmény üldözésére, de egyáltalán nem biztos, hogy az meg is felel a törvényben írt követelményeknek, és így érdemi eljárás alapját is képezheti.

Galántai Réka¹²

Szenzáció vagy valóság?

Az emberek nagy többsége úgy gondolja, hogy Magyarországon megnőtt a különböző bűncselekmények, de főként az erőszakos bűncselekmények száma. Az esti híradóban vagy az újságok hasábjain számos bűnesettel találkozhatunk. Vajon médiaszenzációról beszélhetünk vagy tényleg több a bűnelkövetés?

Manapság a média számára közkedvelt téma, a különböző gyilkosságok megjelenítése. A kereskedelmi televíziók esti híradóinak nagy százalékát ezek a tartalmak teszik ki. Okkal gondolhatja tehát a néző, hogy van mitől félnie, ha kilép az utcára. Persze megjelennek a gazdasági, közlekedési vagy vagyon elleni bűncselekmények is, azonban a legnagyobb szenzációt, a különös kegyetlenséggel elkövetett emberölések jelentik. Azt még a médiakutatók sem tudják teljes pontossággal megmondani, hogy a média által közvetített információk hatnak a társadalomra, vagy pedig a társadalom és annak színterén zajló események befolyásolják a médiát. Kijelenthetjük azonban, hogy bizonyos szinten mind a kettő hatással van a másikra. Ezt az elvet követve mondhatjuk, hogy Magyarországon az elmúlt évek során megnőtt a bűncselekmények száma, ellenben ha a másik oldalt is megnézzük, az is lehetséges, hogy a média által közvetített tartalmak váltják ki az erőszakot és a különböző büntetteket. Az erőszak szenzációként való kezelését jól példázzák a nagy számban megjelenő krimisorozatok. Ezek a sorozatok főként amerikai gyártásúak, de találkozhatunk már európai produkciókkal is. A szériák nagy része gyilkosságokkal operál, de a szexuális bűncselekmények is kiemelt szerepet kapnak. A média lehet, hogy szenzációhajhász, azt azonban nem feledhetjük el, hogy nem jelenne meg ennyi bűnügyi sorozat, ha nem lenne rá kereslet. A XXI. századi magyar ember szeret rettegni a komfortzónájában, mert már nem érintik közvetlen háborúk, forradalmak. Ennek hiányában pedig maradnak a tömegműediumok hírei és sorozatai. A média pedig okos marketinggel épít mindezekre, ha az embereket a tragédia és az erőszakos bűnök mozgatója meg, akkor ezt a tendenciát kell hozni.

Az erőszak szenzációként való kezelése nem új keletű dolog. Ez is az emberiséggel együtt formálódik, hol erősebb, hol gyengébb a megjelenése. Angliában, az 1880-as években teljesen elfogadott volt a bűncselekmények szétkürtölése. A történelem egyik legkegyetlenebb sorozatgyilkosa is a sajtótól kapta hírhedt nevét. Hasfelmetsző Jack sebészi pontossággal vágta ki áldozatai szerveit, kegyetlenségeiről az újságok rendszeresen beszámoltak. A friss híreket az utcai árusok, azaz a rikancsok hirdették hangosan az emberek között. Fontos volt, hogy minél hangzatosabban tálalják az aktualitásokat, hogy a járókelők megvegyék az újságokat. Az akkori sajtó híresé tette Hasfelmetsző Jack-et, akinek a történetéből azóta számos regény és film készült. Mi lett volna akkor, ha az újságok nem írják meg a bűncselekményeket és az emberek nem tudják meg, hogy vigyázniuk kell? Nos, a média talán nem mindig szenzációhajhász és sokszor emberi életek köszönhetőek tevékenységének.

¹² A szerző a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPK) Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar (BTK) Kommunikációs Szak végzős hallgatója, gyakornok.

A mai magyar média rendkívülinek állítja be a különböző bűncselekmények elterjedését. Ezek egy részét alátámasztják a statisztikák is, de nem olyan eltúlozón, mint ahogy azt a sajtóorgánumok mondják. 2012-ben a bűnözés átlagosan 4,6%-kal nőtt a 2011-es statisztikákhoz képest. Ugyan a média az erőszakos bűntetteket hangsúlyozza, de a bűnözés nagy részét a vagyon elleni bűncselekmények képezik. Ezek 55%-ban teszik ki az össz-bűnözést. Számuk a 2012-es évben 1,4%-kal nőtt. A vagyon elleni deliktumok esetében a lopások fordulnak elő a legtöbbször Magyarországon. Csökkenést csupán a vagyon elleni bűncselekményekkel okozott károk körében tapasztalhatunk. A károk 8,9%-kal csökkentek a tavalyelőtti évhez képest. A sajtó által kedvelt, személy elleni erőszakos bűncselekmények évről évre csökkennek. A 1991-es bázisévhez képest viszonyítva, 2010-re 56,7%-os csökkenést mutatnak a statisztikák. Ezek alapján jól látszik, hogy az erőszakos bűncselekmények nem most élik fénykorukat, annak ellenére, hogy a tömegmédia ezt sugallja az olvasók, nézők felé. Például 2012-re a szándékos befejezett emberölések száma 20,4%-kal kevesebb, mint 2011-ben. A testi sértések száma is jóval alacsonyabb az előző évekhez képest. A bűncselekmények elkövetésekor sokszor szerepet játszik a kábítószer, illetve az alkoholfogyasztás. Az erőszakos bűntettek esetén, az elkövetők majdnem 43%-a alkohol befolyása alatt állt. Kábítószerrel azonban, csak 2,3% foglalkozott az erőszakos bűncselekmények elkövetésekor.¹³ A tömegművelés, a bűncselekmények mellett az öngyilkosságokat is kendőzetlenül megjelenítik. Részletesen leírják a helyszíneket és a módszereket, képpel illusztrálva. Továbbá szereplik fejtegetni az öngyilkosság okait. Ennek kerülésére már Bodonovich Jenő média- és hírközlési biztos is felhívta a figyelmet a VII. Nemzetközi Médiakonferencián. Előadásában beszélt arról, hogy tudósítások gyakran olyan módon állítják be az öngyilkosságot, ami egy krízishelyzetben lévő ember számára jó megoldásnak tűnhet. Ez pedig végzetes károkat okozhat.

A magyarországi kereskedelmi televíziózás valóban elfajult. A híradók szerkesztésében 1997 óta egyre csak nő a bűncselekmények és a katasztrófák megjelenítése. A képernyőn találkozhatunk fedetlen holttestekkel és haldokló emberekkel is. A nézettségért folytatott harcban a kereskedelmi híradók átlagban már csak két blokkot használnak. Az egyikben megjelennek a fontosabb politikai hírek, míg a másikban a különböző erőszakos tartalmak és a balesetek. Ezeket van, hogy harminc percen keresztül tárlják a nézőknek. Nehéz tehát elhinni, hogy ez nem több mint a hatályos médiatörvényben meghatározott 20%-os megjelenés. Ugyan a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság (NMHH) szerint, nem tartozik a bulváros bűnügyi tematika körébe a hivatalos személy, a közfeladatot ellátó személy és a külföldi hivatalos személy által vagy ellen elkövetett bűntett, a külföldi vagy hazai vonatkozású terrorcselekmény, etnikai alapú bűncselekmény, valamint a szociális indíttatású bűncselekmények egy része. Ezeket a lehetőségeket kihúzva a listáról, talán már lehet tartani a médiatörvényben meghatározott százalékot. A probléma azonban továbbra is az, hogy egy főműsoridőben elhelyezkedő programnak nem szabadna ennyi, érzelmileg sokkoló tartalmat vetítenie. A híradók lényege a közszolgálat lenne, azaz az emberek tájékoztatása az ország és a világ fontosabb történéseiről. A rengeteg erőszakos és tragikus hír mellett már nem jut idő az élet más területein történt fontos események bemutatására. Érdekes, hogy a kevésbé szenzációs, ám gyakrabban előforduló bűncselekmények nem jelennek meg a híradásokban, pedig a kisebb bűntettekkel a mindennapokban gyakrabban találkozhatnak az emberek. Nem hallunk például a sarki boltot rendszeresen fosztogató fiatalokról, vagy a szomszédjaink házába betörő bűnelkövetőkről. Nem hallunk azokról, akik könnyű szívvel mérgezik

¹³ A Legfőbb Ügyészség 2011-es és 2012-es bűnügyi statisztikái alapján.

meg kedvenceinket, csupán kedvtelésből. A lényeg ugyanis a meghökkentés, a szenzáció. A szenzációs bűncselekmények sűrű megjelenítését pedig a társadalom képes felülértékelni és ott is rosszat látni, ahol soha nem is volt. Úgy néz ki, a mai médiának csupán a nézettség és az eladott lapok számítanak. Milyen lesz azonban az a generáció, amelyik a direkt erőszakos tartalmakon nő fel?

Dr. Kovács Gyula

Az emberiség elleni bűncselekmények vázlata (Btk. XIII. Fejezet)¹⁴

ELŐSZÓ

A Büntető Törvénykönyv¹⁵ Különös Része vázlatának I. kötete (Btk. X–XV. fejezet) 2002-ben, a II. kötete (Btk. XVI–XVIII. fejezet) pedig 2003-ban, a Rejtjel Kiadó gondozásában látott napvilágot.¹⁶ Lektoraim szerint, e két kötet elkészítésével hosszú évek elmaradását pótoltam, mivel ehhez hasonló tansegédlet legutóbb 1989-ben – tehát majd’ tizenöt évvel korábban –, Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből¹⁷ címmel jelent meg a Rendőrtiszti Főiskola¹⁸ kiadásában.

A különös részi vázlatok második kötetének megjelenése óta több mint tíz év eltelt, nem mellesleg, 2013. július 1-től új Büntető Törvénykönyv, a 2012. évi C. törvény lépett hatályba. Alapvetően ez utóbbi tény késztetett arra, hogy ismét nekilás- sak az új Btk. Különös Része feldolgozásának.

Most a mű – Büntető anyagi jogi füzetek gyűjtőcím alatt megjelenő – első könyvecskéjét olvashatja a tisztelt érdeklődő, amely a Btk. XIII. fejezetét, az emberiség elleni bűncselekmények vázlatát tartalmazza.

A füzet első része az emberiség elleni bűncselekményekről szól általában. A második részben e bűncselekményeket csoportosítom az általános törvényi tényállás elemei, az üldözhetőség, a súly, a tényállások egymáshoz való viszonya, valamint egyéb szempontok szerint. A harmadik részben a bűncselekmények tényállási elemeit ismertetem, úgynevezett táblázatos formába rendezve (a táblázatos forma az áttekinthetőséget biztosítja). E részben kitérek a bűncselekmények minősített eseteire, valamint a tényállásokhoz kapcsolódó egyéb rendelkezésekre is. Végezetül Jegyzet címszó alatt a deliktumokkal összefüggő fontosabb jogszabályokat és/vagy jogszabályhelyeket, illetve közjogi szervezetszabályozó eszközöket sorolom fel. Megjegyezni kívánom, hogy a 2002-ben és 2003-ban megjelent különös részi vázlatokban a bűncselekmények Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 1. számú állásfoglalása (BK 1. szám) alapján történő megnevezését is feltüntettem (ott, ahol a kollégiumi állásfoglalás a kérdéses tényállást nem nevesítette, az esetek többségében javaslattal éltem). Sajnos az állásfoglalást a 2/2007. Büntető jogegységi határozat hatályon kívül helyezte (hatálytalan: 2007. május 21-től). Mindezekre tekintettel a bűncselekmények elnevezése e munkámban már nem szerepel, habár kacérkodtam a gondolattal, hogy (ismét) javaslatot tegyek.

¹⁴ A szerző – Büntető anyagi jogi füzetek gyűjtőcím alatt megjelenő – Fejezetek a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényből (Btk.) elnevezésű első könyvecskéjét olvashatja a tisztelt érdeklődő, amely a Btk. XIII. fejezetét, az emberiség elleni bűncselekmények vázlatát tartalmazza.

¹⁵ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény, amely 2013. június 30-ig volt hatályban.

¹⁶ Dr. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata I. (Btk. X–XV. fejezet); A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002 és 2003.

¹⁷ Dr. Blaskó Béla – Dr. Langó Katalin: Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1989).

¹⁸ A Rendőrtiszti Főiskola jogutódja – 2012. január 1-től – a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar.

A mű forrás- és irodalomjegyzékkel, valamint többszörösen permutált címmutatóval zárul. Ez utóbbi – akárcsak az előszót megelőző tartalomjegyzék – a füzetcskében történő könnyebb eligazodást hivatott szolgálni.

A Büntető anyagi jogi füzetek első részét (és a soron következő részeket) nem csak a jogalkalmazóknak szánom. Azt gondolom, hogy munkám hasznára lesz azoknak is, akik a tudományegyetemek állam- és jogtudományi karain, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán vagy a Közigazgatás-tudományi Karán, valamint a rendészeti szakközépiskolákban folytatják a tanulmányaikat. Különösen bírom abban, hogy a füzetek bűnyűldöző kollégáim munkáját is megkönnyítik majd. Ehhez kívánok sok sikert és erőt, egészséget!

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEKRŐL ÁLTALÁBAN

Az emberiség elleni bűncselekményeket a jogalkotó a Btk. XIII. Fejezetében helyezte el (ez egyben a Különös Rész első fejezete). A XIII. fejezetbe a következő négy tényállás tartozik:

- népirtás (Btk. 142. §),
- emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §),
- apartheid (Btk. 144. §),
- elöljáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 155. §).

A korábbi – 2013. június 30-ig hatályban volt – 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) az emberiség elleni bűncselekményeket egy fejezetben tárgyalta a háborús bűncselekményekkel (régii Btk. XI. fejezet). Mivel a népirtás, az emberiség elleni bűncselekmény és az apartheid az emberek, illetve az áldozatok részére biztosítja a büntetőjogi védelmet, a háborús bűncselekmények pedig alapvetően a háború jogának (*ius in bello*) megszegését szankcionálják, indokolt volt a tényállások elkülönítése.

Az emberiség elleni bűncselekmények az emberiség békéjét, illetve a nemzeti, etnikai, faji és vallási csoportokhoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságát sértik és veszélyeztetik.¹⁹ Végső soron az e fejezetbe foglalt deliktumok az egyetemes emberi értékek elleni legsúlyosabb támadásoknak minősülnek, kiemelkedő a társadalomra veszélyességük és mélyen sértik az általános erkölcsi normákat.

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK CSOPORTOSÍTÁSA

Az emberiség elleni bűncselekményeket az általános törvényi tényállás elemei, az üldözhetőség, a súly, a tényállások egymáshoz való viszonya és egyéb szempontok alapján csoportosítottam.

1. Csoportosítás az általános törvényi tényállás elemei alapján

A Btk. XIII. fejezetébe tartozó bűncselekményeket – az általános törvényi tényállás elemeit figyelembe véve – a tárgy, a tárgyi oldal, az alany, illetve az alanyi oldal szerint kategorizáltam.

¹⁹ Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog Különös Rész I. kötet, 13–15. oldal (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013); Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 281. oldal (CompLex Kiadó, Budapest, 2013); a Btk. XIII. Fejezetéhez fűzött indoklás [<http://www.complex.hu/>] – CompLex jogtár adatbázisa (Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2013)].

1.1. A tárgy szerinti csoportosítás

Az emberiesség elleni bűncselekmények különös (csoport) jogi tárgya az egyetemes emberi értékek. Ezen túlmenően a Btk. XIII. Fejezetébe tartozó deliktumok háromféleképpen különíthetők el.

Az első csoportba a népirtás (Btk. 142. §) sorolható, amelynek közvetlen jogi tárgya a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságához fűződő társadalmi érdek.

A második kategóriába az emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) tartozik, amelynek közvetlen jogi tárgya a lakosság vagy annak egy része elleni átfogó vagy módszeres támadással szembeni védelem biztosításához fűződő társadalmi érdek.

A harmadik osztályba az apartheid (Btk. 144. §) vonható. E deliktum közvetlen jogi tárgya az emberek faji megkülönböztetésének tilalma.

A csoportba sorolás szempontjait figyelembe véve, az előljáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) speciális helyzetben van. E bűncselekmény ugyanis a katonai előljáró vagy katonai előljáróként ténylegesen eljáró személy (a továbbiakban együtt: előljáró), illetve a vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy (a továbbiakban: hivatali vezető) felelősségét állapítja meg a Btk. XIII. Fejezetében szereplő bűncselekményekkel összefüggésben. Mivel a törvény így egyfajta járulékos bűnkapcsolatot teremt a fejezetben foglalt bűncselekmények elkövetője és az előljáró vagy a hivatali vezető között, ezért a Btk. 145. § közvetlen jogi tárgya mindig az adott deliktum jogi tárgyával azonos.

Az elkövetési tárgy (dolog és passzív alany) vonatkozásában le kell szögezni, hogy az emberiesség elleni bűncselekményeknek klasszikus elkövetési tárgya (dolog) nincs.

A passzív alanyt figyelembe véve, két csoport állítható fel.

1. A népirtás (Btk. 142. §) és az apartheid (Btk. 144. §) passzív alanya valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja, illetve az adott csoporthoz tartozók szélesebb köre, azzal a megjegyzéssel, hogy az apartheid (Btk. 144. §) esetében ez a kör leszűkül a faji csoportra vagy a csoportok tagjaira.

2. Az emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) passzív alanya a lakosság vagy annak egy része, illetve politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismérv alapján meghatározható csoport vagy annak tagja. Jól látható tehát, hogy a passzív alany tekintetében e deliktumot az előző kettőtől lényegében a faji csoportnak vagy csoportok tagjainak a hiánya határolja el.

Az előljáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) esetében a passzív alany (a közvetlen jogi tárgyhoz hasonlóképpen) a Btk. XIII. Fejezetében szereplő inkriminált bűncselekmény passzív alanyával azonos.

1.2. A tárgyi oldal szerinti csoportosítás

Az elkövetési magatartások típusai (tevés vagy mulasztás, illetve mindkettő) alapján, az emberiesség elleni bűncselekményeket kétféleképpen oszthatjuk meg.

A Btk. XIII. Fejezetében nevesített bűncselekmények, az előljáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) kivételével, tipikusan aktív magatartással (tevéssel) valósíthatók meg, de bizonyos esetekben a mulasztás (passzivitás) is megalapozhatja a bűncselekmény elkövetését (pl. az orvosi ellátás megtagadása).

A Btk. 145. §-ában meghatározott elkövetési magatartásokat kifejezetten mulasztással lehet megvalósítani.

A Btk. XIII. Fejezetében szereplő tényállások (látszólag) eredményt nem tartalmaznak (úgynevezett immateriális deliktumok), de például a népirtásnál a csoport

tagjainak megölése, illetve súlyos testi sérelem okozása [Btk. 142. § (1) bekezdés a)–b) pontja], az emberiség elleni bűncselekménynél az emberölés elkövetése vagy másnak súlyos testi sérelem okozása [Btk. 143. § (1) bekezdés a) és g) pontja], továbbá az apartheidnél a passzív alany megölése [Btk. 144. § (1) bekezdés a) pontja] szükségképpen tartalmaz eredményt. Ez pedig a passzív alany halála, illetve (legalább) súlyos testi sérülés okozása (vagy keletkezése).

A szituációs ismérveknek (az elkövetés helye, módja, ideje és eszköze) – az emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §) kivételével – nem tulajdonít jelentőséget a jogalkotó. Másképpen fogalmazva: a kérdéses ismérvek – a kivételt nem számítva – az emberiség elleni bűncselekményeknek nem tényállási elemei.

A Btk. 143. § (1) bekezdésében írt elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha azokat a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, vagyis annak ideje alatt valósítják meg.

1.3. Az alany szerinti csoportosítás

Az emberiség elleni bűncselekmények elkövetője általában bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel. E megállapítás alól azonban a Btk. 145. § esetében kivétel tehető.

Az előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §) alanya ugyanis speciális. A bűncselekmény elkövetője csak

- a) katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy, illetve
- b) vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy lehet.

1.4. Az alanyi oldal szerinti csoportosítás

A bűnösség formáit (szándékosság vagy gondatlanság, illetve mindkettő) tekintve megállapítható, hogy az emberiség elleni bűncselekményeket csak szándékosan lehet elkövetni. Ezen belül a népirtás (Btk. 142. §) és az apartheid (Btk. 144. §) csak egyenes szándékkal valósítható meg.

E két egyenes szándékkal megvalósítható bűncselekmény célzatot is tartalmaz. A Btk. 142. § esetében a célzat valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése. A Btk. 144. § vonatkozásában a célzat az emberek valamely faji csoportja által az emberek egy másik faji csoportja feletti uralom megszerzése és fenntartása, illetve a másik faji csoport rendszeres elnyomása.

2. Csoportosítás az üldözhetőség szerint

Az emberiség elleni bűncselekmények közül mindegyik hivatalból üldözendő.

3. Csoportosítás súly szerint

A Btk. XIII. Fejezetébe sorolt bűncselekmények közül alapesetben mindegyik büntett.

4. Csoportosítás a tényállások egymáshoz való viszonya szerint

Az első csoportba azok a bűncselekmények tartoznak, amelyek – a törvényi tényállások alakzatai figyelembe véve – csak alapeseti tényállással rendelkeznek, vagyis minősített és/vagy privilegizált esetük nincs. Ezek a népirtás (Btk. 142. §) és az emberiség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §).

A második csoportba az apartheid (Btk. 144. §) sorolható, ugyanis ennek a deliktumnak – az egyéb apartheid bűncselekményhez képest [Btk. 144. § (2) bekezdése] – minősített esete is van [Btk. 144. § (3) bekezdése].

Az egyéb apartheid bűncselekménnyel kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy az ott szabályozott elkövetési magatartás a bűncselekmény alap- vagy privilegizált esetének minősül-e. Ez utóbbira utalhat az a körülmény, hogy a törvény az egyéb apartheid bűncselekmény elkövetőjét – a Btk. 144. § (1) bekezdéséhez viszonyítva – enyhébben rendeli büntetni. Mivel az egyéb apartheid bűncselekménynek ugyanakkor minősített esete is van, ezért megítélésem szerint, a Btk. 142. § (2) bekezdésében szabályozott elkövetési magatartás, az enyhébb büntetési tételtől függetlenül alapesetnek tekinthető.²⁰

5. Csoportosítás egyéb szempontok szerint

A Btk. XIII. Fejezetében szereplő bűncselekmények előkészületét a törvény büntetni rendeli [Btk. 142. § (2) bekezdése, Btk. 143. § (2) bekezdése és Btk. 144. § (4) bekezdése].

Értelmező rendelkezéseket tartalmaz a Btk. 143. § (3) bekezdése, illetve a Btk. 144. (5) bekezdése. E szerint, az emberiség elleni bűncselekmény alkalmazásában polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadásnak minősül minden olyan magatartás, amely magában foglalja az a Btk. 143. (1) bekezdésben írt cselekmények polgári lakosság elleni sorozatos elkövetését, egy állam vagy szervezet politikájának végrehajtása vagy elősegítése érdekében.

A Btk. 144. (2)–(3) bekezdése alkalmazásában egyéb apartheid bűncselekményen az 1976. évi 27. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény II. Cikkének a)/(ii), a)/(iii), c), d), e) és f) pontjában meghatározott apartheid bűncselekményeket kell érteni.

²⁰ Vesd össze: Büntetőjog Különös Rész I. kötet, 25. oldal és Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 286. oldal.

AZ EMBERIESSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK VÁZLATA

1. Népirtás (Btk. 142. §)

OBJEKTÍV ELEMEL	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy A nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságához fűződő társadalmi érdek. A népirtás olyan nemzetközi jogilag tiltott deliktum, amely az egész emberiséget támadja.	Elkövetési magatartás: a) a csoport tagjainak megölése,²¹ b) a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása,²² c) a csoportot olyan életfeltételek közé kényszerítése,²³ amelyek azt vagy annak egyes tagjait pusztulással fenyegetik, d) olyan intézkedések tétele, amelynek célja a csoporton belül a születések meggátolása, e) a csoporthoz tartozó gyermek más csoportba elhurcolása.
Elkövetési tárgy Passzív alany: valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport tagja, illetve az adott csoporthoz tartozók szélesebb köre.	Eredmény Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze.
SZUBJEKTÍV ELEMEL	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A népirtás elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A népirtás csak egyenes szándékkal valósítható meg.
Speciális alany	Célzat Valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése.

²¹ Vesd össze a Btk. 160. §-ában foglaltakkal (emberölés)!²² Lásd a Btk. 164. § (3) bekezdésének a rendelkezéseit (súlyos testi sértés)!²³ Vesd össze a Btk. 195. §-ában foglaltakkal (kényszerítés)!

Stádiumok

A népirtásra irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.²⁴

Kapcsolódó jogszabályok:

- a népirtás büntetvényének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 16. törvényerejű rendelet,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

2. Emberiesség elleni bűncselekmény (Btk. 143. §)

OBJEKTÍV ELEMÉK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy A lakosság vagy annak egy része elleni átfogó vagy módszeres támadással szembeni védelem biztosításához fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás A Btk. 143. § (1) bekezdésében meghatározott cselekmények, amelyek alapvetően aktív módon valósíthatók meg, de fogalmilag nem kizárt a passzív elkövetés sem.
Elkövetési tárgy Passzív alany: a lakosság vagy annak egy része, illetve politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározható csoport vagy annak tagja.	Szituációs ismérvek Az elkövetés ideje: az elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha azokat a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként, vagyis annak ideje alatt valósítják meg.
SZUBJEKTÍV ELEMÉK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes és eshetőlegesen szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany	Célzat és motívum

²⁴ Btk. 142. § (2) bekezdése.

***Elkövetési magatartás:**

- a) emberölés,²⁵
- b) a lakosságnak vagy annak egy részének olyan életfeltételek közé kényszerítése, amelyek azt vagy egyes tagjait pusztulással fenyegetik,²⁶
- c) a lakosságnak vagy annak egy részének jogszerű tartózkodási helyéről kitelepítése,²⁷
- d) emberkereskedelem elkövetése, vagy kényszermunka végeztetése,²⁸
- e) a passzív alany személyi szabadságtól megfosztása, vagy fogva tartásának jogellenes fenntartása,²⁹
- f) a passzív alany szexuális erőszakra vagy annak eltűrésére, prostitúcióra, magzat kihordására vagy magzatelhajtásra kényszerítése,³⁰
- g) a passzív alannak súlyos testi vagy lelki sérelem okozása,³¹
- h) politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározható csoportot vagy annak tagját a csoporthoz tartozása miatt alapvető jogaitól megfosztása.

Az elkövetési magatartások csak abban az esetben tényállásszerűek, ha a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként követik el.

Stádiumok

Az emberiesség elleni bűncselekményre irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.³²

Egyéb rendelkezések

Az emberiesség elleni bűncselekmény alkalmazásában polgári lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadásnak minősül minden olyan magatartás, amely magában foglalja az a)–h) pontokban írt cselekmények polgári lakosság elleni sorozatos elkövetését, egy állam vagy szervezet politikájának végrehajtása vagy elősegítése érdekében.

Kapcsolódó jogszabályok:

- az 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről,
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről rendelkező 1993. évi XXXI. törvény,
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény,

²⁵ Btk. 160. §.

²⁶ Lásd a Btk. 142. § (1) bekezdés c) pontját!

²⁷ Vesd össze a Btk. 194. §-ában szabályozott személyi szabadság megsértésének tényállásával!

²⁸ Lásd a Btk. 192. § (emberkereskedelem) és a 193. § (kényszermunka) rendelkezéseit!

²⁹ Vesd össze a Btk. 194. § (személyi szabadság megsértése) és a 304. § (jogellenes fogvatartás) rendelkezéseivel!

³⁰ Lásd a Btk. 163. § (magzatelhajtás) és a 197. § (szexuális erőszak) rendelkezéseit!

³¹ Vesd össze a 142. § (19 bekezdés) b) pontjában és a 164. § (3) bekezdésében foglaltakkal!

³² Btk. 143. § (2) bekezdése.

- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLI. törvény,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

3. Apartheid (Btk. 144. §)

OBJEKTÍV ELEMEL	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Az emberek faji elkülönítésének és megkülönböztetésének tilalma. Az apartheid olyan nemzetközi jogilag tiltott cselekmény, amely az egész emberiséget támadja.	Elkövetési magatartás Valamely faji csoport vagy csoportok tagjainak megölése. ³³ Valamely faji csoportot vagy csoportokat olyan életkörülmények közé kényszerítése, amelyekkel a csoport, illetve a csoportok teljes vagy részbeni fizikai megsemmisítésére törekszik. Egyéb apartheid bűncselekmény elkövetése.
Elkövetési tárgy Passzív alany: faji csoport vagy csoportok tagjai.	Eredmény Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere, eszköze.
SZUBJEKTÍV ELEMEL	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség Az apartheid csak egyenes szándékkal valósítható meg.
Speciális alany	Célzat Az emberek valamely faji csoportja által az emberek egy másik faji csoportja feletti uralom megszerzése és fenntartása, illetve a másik faji csoport rendszeres elnyomása.

³³ Lásd a Btk. 160. § (emberölés) rendelkezéseit!

Minősített eset

Ha az egyéb apartheid bűncselekmény súlyos következményekre vezet.³⁴

Stádiumok

Az apartheidre irányuló előkészületet a törvény büntetni rendeli.³⁵

Egyéb rendelkezések

Egyéb apartheid bűncselekményen az 1976. évi 27. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény II. Cikkének a)/(ii), a)/(iii), c), d), e) és f) pontjában meghatározott apartheid bűncselekményeket kell érteni.³⁶

Kapcsolódó jogszabályok:

- a népiirtás büntetvényének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1955. évi 16. törvényerejű rendelet,
- az apartheid bűncselekmények leküzdéséről és megbüntetéséről szóló, New Yorkban, az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésén, 1973. november 30-án elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről rendelkező 1976. évi 27. törvényerejű rendelet,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

4. Előjáró vagy hivatali vezető felelőssége (Btk. 145. §)

OBJEKTÍV ELEMOK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Az emberiség békéjének, illetve a nemzeti, etnikai, faji és vallási csoportokhoz tartozással összefüggésben az egyes személyek biztonságának megóvásához fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás A Btk. 145. §-ban meghatározott elkövetési magatartások, amelyeket kifejezetten mulasztással lehet megvalósítani (lásd a lenti törvényi tényállást).
Elkövetési tárgy: A Btk. 142–144. §-okban meghatározott passzív alanyok.	Szituációs ismérvek: az elkövetés helye, ideje, módszere, eszköze.

³⁴ Btk. 144. § (3) bekezdése.

³⁵ Btk. 144. § (4) bekezdése.

³⁶ Btk. 144. § (5) bekezdése.

SZUBJEKTÍV ELEMEEK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany	Bűnösség A bűncselekmény szándékosan (egyeses vagy eshetőleges szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany a) katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy, b) vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy.	Célzat Motívum

145. § Az e fejezetben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével azonosan felel

a) a katonai előjáró vagy katonai előjáróként ténylegesen eljáró személy is (e § alkalmazásában a továbbiakban együtt: előjáró), ha a tényleges alárendeltsége és ellenőrzése vagy tényleges hatalma és ellenőrzése alá tartozó személy követett el az e fejezetben meghatározott bűncselekményt, és e bűncselekmény elkövetéséről vagy annak előkészületéről az előjáró tudott, vagy az adott körülmények alapján tudnia kellett volna, és nem tette meg a bűncselekmény megakadályozásához szükséges, hatáskörében álló intézkedéseket, vagy haladéktalanul nem tett feljelentést azt követően, hogy a bűncselekmény elkövetéséről tudomást szerzett;

b) az a) pont alá nem tartozó vezető beosztású hivatalos vagy külföldi hivatalos személy (a továbbiakban e § alkalmazásában:

hivatali vezető) is, ha a tényleges hatalma és ellenőrzése alá tartozó személy (e § alkalmazásában a továbbiakban: alárendelt) követett el az e fejezetben meghatározott bűncselekményt, annak következtében, hogy felette nem gyakorolt megfelelő ellenőrzést, ha

ba) tudta, hogy alárendeltje ilyen bűncselekményt követett el vagy készít elő, vagy tudatosan figyelmen kívül hagyta az egyértelműen erre utaló körülményeket,

bb) a bűncselekmény a tényleges feladat- vagy hatáskörébe tartozó tevékenységet érintett, és

bc) nem tett meg a hatáskörében álló minden szükséges és indokolt intézkedést annak érdekében, hogy megakadályozza elkövetését, vagy haladéktalanul nem tett feljelentést azt követően, hogy a bűncselekmény elkövetéséről tudomást szerzett.

Kapcsolódó jogszabályok:

- Btk. 459. § (1) bekezdés 11. és 13. pontja,
- a 72/2001. (XI. 7.) OGY határozat a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútumának megerősítéséről.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1. Blaskó Béla – Langó Katalin: Különös Részi Szemléltető Táblák a büntető anyagi jog köréből (Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 1989).

2. Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog Különös Rész I. kötet (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013).
3. Btk. XIII. Fejezetéhez fűzött indokolás [<http://www.complex.hu/> – CompLex jogtár adatbázisa (Wolters Kluwer CompLex Kiadó, Budapest, 2013)].
4. Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (CompLex Kiadó, Budapest, 2013).
5. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata I. (Btk. X–XV. fejezet); A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet), Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002 és 2003.

Egyebek

Kultúra, szabadidő és sport

Mester Györgyi³⁷

Fekete szilveszter (bűnügyi novella)

A nyugat-virginiai kisváros lakói, mint ilyenkor szerte a világon mindenütt, már egy hete ünnepi lázban égtek. Túl a karácsonyon, a gyomrok épp csak megpihentek, már készülni is kellett a nagy szilveszteri evészetre, ivászatra.

Az éttermekben minden helyet jó előre lefoglaltak, teltházra, magas bevételre lehetett számítani. Csupán a „Gesztenyés kert” vendéglő tulajdonosának fájhatott a feje, mert a forgalma igencsak megcsappant, amióta közvetlen szomszédságában felépült a városka büszkesége, a háromemeletes „Kultúrcentrum”. Ez – többek között – otthont adott egy étteremnek is, mely nagy befogadóképességű és pazarul berendezett volt. A kisvárosban még senki nem látott üvegpadról, falba épített akváriumot, egzotikus növények keltette mediterrán hangulatot, vagyis mind olyasmit, amit egy egyszerű étteremtulajdonos nem engedhet meg magának, hullámzó látogatottság mellett.

Az év utolsó napján, már délben megkezdődött a nagy készülődés. Mindenki süttött-főzött, csak a gyerekek voltak láb alatt, unatkoztak, mert fekete volt a karácsony, még egy szem hó sem esett. De, hogy a nevezetes nap garantált sikeréhez semmi se hiányozzon, a Nagy Időjárás-felelős, a Mindenható gondoskodott erről is: kora délután váratlanul beborult az ég, a csapadékkal terhes, sötétszürke felhők dunyhaként borultak a városka fölé, majd – a gyerekek legnagyobb örömeire –, csendesesen, de kitartóan szállingózni kezdett a hó. Aztán csak esett, esett...

A Kultúrcentrum éttermében csak nyolckor, a vacsorával kezdődött az esti program, de a vendégek már hétkor ott toporogtak a bejárat előtt. Be kellett engedni őket, tekintettel az egyre intenzívebb hóesésre.

A mozgolódást látva, Rosemary, az est főszervezője elérkezettnek látta az időt, hogy átöltözzön. Farmerjét és fehér gyapjúpulóverét fekete, selymes fényű anyagból készült, szűkre szabott nadrágkosztümre cserélte, magas sarkú szandálba bújít, hosszú, fekete haját szoros, de rafináltan elegáns kontyba csavarta. Egy pillantást vetett a tükörben kirajzolódó formás alakra, és elégedetten konstataulta, hogy jól néz ki.

Alig lépett ki az irodájából, összefutott Billyvel, a pincérfiúval, akivel baráti volt a viszonya, hiszen még Rosemary is fiatalnak számított, épp hogy betöltötte a harmincat. A srác rögtön megjegyezte: Nagyon dögös vagy! Fordulj csak körbe! Vagy

³⁷ Keglovicsné Mester Györgyi ny. r alezredes, hétkönyves író, novellaíró, lapunk olvasószerkesztője és egyesületünk rendes tagja.

inkább ne is fordíts háta senkinek. Hátról tisztára olyan vagy, mint Jake, akár össze is keverhetnének benneteket. Miért nem szoknyát vettél fel? Legalább a hajadat erszd le! Miért kell ez a szigorúan elegáns, sötét öltözet?

Rosemary tudta, hogy Billy az étterem tulajdonosára gondolt, amikor a hasonlóságukra célzott, de ez nem zavarta. Mindig is kitartott az eredeti elképzelése mellett. Ma feketében akart szilveszterezni, és ezen a döntésén semmiféle építő kritika, vagy éppenséggel epés megjegyzés nem változtatható.

Köszí, hogy feldobta az estémet a bókoddal! – mondta, majd hogy Billynek kétsége se maradjon nőiessége felől, könnyű léptekkel, csipőjét enyhén riszálva elvonult a fiú felcsillanó tekintete elől.

Az étteremben, mit ad isten, ki volt az első, akivel találkozott? Hát persze, hogy Jake, az étterem tulajdonosa. Hátról tényleg szembeötlő lehetett a hasonlóságuk, mivel Jake is talpig feketébe öltözött, egyforma magasak és jó alakúak voltak. Na, de szemből, már egészen mást mutatott a kép. Rosemary kosztümje diszkrétén, de mélyen dekoltált volt, a ruha kivágásából pedig szerényen kikandikált egy kis fekete csipkeszegély, mely alatt sokat sejtetően, lágy halmok rejtőztek. Udvarias ember lévén, Jake is azonnal megdicsérte az eleganciáját, de hát ez elvárható volt, hiszen a középpontban ma Rosemary, az est főszervezője állt.

Nyolc körül a bejáratot lezárták, a meghívóval rendelkező vendégek ugyanis már mind megérkeztek. Kezdődhetett a szilveszteri buli.

Rosemary hol itt, hol ott tűnt fel, szinte egyszerre volt mindenütt. A vacsora rendben zajlott, az egyes emeleteken hangoltak a zenészek. Hát bizony, ezzel egyetlen városi étterem se tudta volna felvenni a versenyt. Szilveszter estéjén ugyanis a Kultúrcentrum első emeletén bárzene szólt, a másodikon a középkorúak szórakozását konszolidált zene szolgálta, végül a legfelső szinten diszkózene csalogatta az ifjúságot. Közel kétszáz vendég kívánta eltölteni itt az estéjét, és egymás társaságában köszönteni az újévet.

A vacsora után kabaréjeleneteket élvezhetett a nagyrődemű, amikor aztán az is véget ért, kezdett tetőfokára hágni a hangulat. Nagy tételben fogyott a whisky, a drága borok és a pezsgő. Mindenki eleresztette magát, de hiszen miért is fogta volna vissza?! Ez volt az őév utolsó napja, és reményekkel telnek ígérkezett az újév.

Közben odakinn egyre sűrűbben hullott a hó, már nem is esett, szakadt. Viharos szél támadt, nyűtte a száraz, jéggé fagyott ágakat, hintáztatta, fesztítette az elektromos vezetékeket, a hó pedig lassan belepte a Kultúrcentrum valamennyi ablakát. A korábban ragyogóan kivilágított, csillogó épület, most kísértetiesen fluoreszkált, a hó alól átsütött a tarka, figyelemfelkeltő neonok, hatalmas panorámaablakok fénye. A látvány úgy hatott, mintha egy rejtélyes kristálygömb belsejében gomolyogna, csi-szolódna a jövő, mely isten tudja, milyen sorsot érlel, mit tartogat a benne mulatozók számára?!

Már csak egy óra volt éjfél, amikor a lámpák fénye vibrálni, majd halványulni kezdett. Eleinte szinte senki se figyelt fel a jelenségre, aki pedig észrevette, az abban a hiszemben volt, hogy éjfél előtt szándékosan átkapcsoltak hangulatvilágításra. Egyszerre csak kialudt minden lámpa. Valaki felkiáltott: Szabad a csók, éjfél van! Egy bosszús hang azonnal letorkolta: Észnél légy Johnny, még majdnem egy óra van hátra, ez csak áramszünet lehet!

Az étterem néhány asztalán még égett az ünnepi teríték kelléke, a színes gyertya. Rosemary felkapott egyet, és kisurrant az étteremből. Billy mellett elhaladva, oda-szólt neki: Rögtön jövök, csak telefonálok az elektromosoknak. Az irodájába igyekezett, ha a vaksötétben való tapogatózást annak lehetett nevezni.

Billy számára az eltelt idő már nagyon hosszúnak tűnt, ezért a hátsó lépcsőn, amely a legrövidebb út volt az irodákhoz, a lány után indult. Az imbolygó gyertyafény

mellett, igyekezett a lába elé nézni, nehogy elbotoljon, így ért fel az első lépcsőfordulóhoz, amikor hirtelen Rosemaryt vette észre, közvetlenül a lába előtt. A lány látványosan kábán, összegörnyedve, a földön kuporgott. Billy őszintén megijedt: Jézusom, veled meg mi történt? – kiáltott fel. Gyengéden talpra állította Rosemaryt, és az irodák felé kormányozta. Amikor odaértek, kinyitotta előtte az ajtót, majd egy székhez támogatta.

Mi a fene történt? – kérdezte még egyszer. A lány gyenge hangon csak annyit mondott: Leütöttek. Egy darabig mindketten hallgattak. Billy nem tudta megállni, hogy tovább ne faggatózzon: Megsérültél? Valaki az életedre tört, ez nem lehetett véletlen!

Rosemary kicsit fanyarul jegyezte meg: Persze, biztosan a főszervezői állást irigyelte el tőlem valaki, vagy a kezdő fizetésemet, esetleg a várható prémiumot! Billy beléfojtotta a szót: Azért ne bagatellizáld el a dolgot, meg is halhattál volna! A vilánnal pedig valamit csinálnunk kell, így senki sincs biztonságban, főként te nem.

Rosemary kézbe vette a telefont, és az Elektromos Művek ügyeletét tárcsázta. Többszöri kicsengés után, egy ideges férfihang jelentkezett. Az udvarias érdeklődésre, hogy mire számíthatnak, a másik ingerülten kifakadt: Hölgyem, mikor nézett ki utoljára az ablakon? Az önök körzetében órák óta hóvihar tombol! A városuk megközelíthetetlen a hófúvások miatt. Az utakon sok az elakadt autós, van, ahol keresztbefordult busz blokkolja a közlekedést. Az elektromos fővezetékek leszakadtak, az ügyeletesünk meg kevés. De ha el is érnénk több emberünket, valószínűleg nem tudnának bejönni, illetőleg kimenni a helyszínekre, mert még a hókotró sem tud haladni, az úton feltorlódott gépkocsik miatt. A lány kérdésére, hogy „Hát akkor mit tegyünk?”, csak odavakkantotta a választ: Szedjék össze az összes fellelhető gyertyát, igyanak sokat, fogják meg egymás kezét és énekeljenek bátorító dalokat – majd lecsapta a telefont.

Az egyre töpörödő gyertya fényében, Billy tanácstalannak látta a lány arcát. Talán tényleg ezt kellene tenniük. De hát erre nem voltak felkészülve. Nincs annyi gyertya, hogy az egész épületet kivilágítsák. És mit csináljanak a kétszáz vendéggel? Mivel nyugtassák meg őket? Nem is beszélve a Rosemary elleni támadásról. Azt el sem szabad mondaniuk, mert kitörne a pánik. Fennhangon azonban csak annyit mondott: Vissza kell mennünk a többiekhez. A lány egyetértett, de azt javasolta, menjenek a hosszabb folyosón, ami egyenesen az étterem bejáratához vezet. A hátsó lépcsőházhoz most valahogy nincs bizalmam – mondta.

Billy kinyitotta az ajtót, és előrement, Rosemary követte. A fiú a hosszabb folyosó felé vette az irányt. Pár métert haladhatott előre, amikor majdnem átesett egy ott tornyosuló nagyobb halmon. Rávilágított a gyertyával, majd felkiáltott: Itt fekszik valaki! Az ijedt hangra Rosemary is odaóvakodott. Kettejük közül ő volt az elszántabb. Elvette a fiútól a gyertyát, és közelebb hajolt a sötét kupachoz. Ez egy emberi test – konstataulta, a körülményekhez képest nyugodt hangon. De vajon kié? Billy elszégyellte magát, nem hagyhatta, hogy a lány gyávanak tartsa, leguggolt, és a fej közelébe világított. A meglepődéstől akaratlanul felkiáltott: Ez Jake, és szétverték a fejét! Azt meg már szinte csak suttogva mondta: Szerintem meghalt.

Rosemary gyakorlatias mozdulattal odanyúlt az összekuporodott test nyakához, majd a tapasztaltakat összegezte: Tényleg halott, már nem tehetünk érte semmit. De ez biztosan nem baleset, mint ahogy én sem botlottam meg semmiben, a sötét ellenére, engem is le akartak ütni. Vagy először sem engem akartak leütni? Talán Jake ellen irányult az egész?! Most eszébe jutott Billy korábbi vicces megjegyzése: Olyan vagy hátulról, mint Jake! Ez lenne a megoldás kulcsa? De hát miféle megoldás? Csak annyit tudnak biztosan, hogy a kétszáz vendég – na meg hozzászámolva a személyzetet – között egy gyilkos is meglapul.

Most hogyan tovább? Abban egyetértettek, hogy mindenképpen el kell kerülni a pánikot, mert az csak fokozná a bajt. Úgy benn, mint kinn az utcán, koromsötét van. Az a pár gyertya hamar le fog égni, és nincs elég tartalék. Elmenni nem tudnak innen, de más sem. Kiszökni ki lehetne, de minek, és főként hová? Végére is, a gyilkos leleplezése a rendőrség dolga, nem az övék. De mi legyen, amíg ide nem érnek a rendőrök? Addig még órák telhetnek el. És mikor lesz villany? Talán csak jövőre. Sőt, biztos, hogy csak jövőre, hiszen percek múlva éjfél van, búcsúzik az óév. De milyen gonosz tréfát űzött velük a sors! Rosemary most debütált volna szervezőként, és olyan jól indult minden...

Visszahúzódtak az irodába, és Rosemary a telefon után tapogatózott. Úgy emlékszem, itt hagytam az asztal szélén, de most nem találom – mondta. A gyertyacsonkkal körbevilágított, és ekkor meglátták a falból kilógó vezetékdarabot, melyhez előzőleg a telefonkészülék csatlakozott. A lány kimondta a végkövetkeztetést: Biztosan a gyilkos vágta el a vezetéket. Billyt a gondolatra kirázta a hideg, hiszen akkor az illető még a közelben lehet. Az iroda amúgy is nagy volt, és a sötétben most még rémisztőbbnek tűntek a homályos sarkok, a följük magasodó, ormóttan árnyékot vető hatalmas iratszekrények... A szomszédos helyiségbe is vezetett egy ajtó, bár azt zárva szokták tartani, hogy minden alkalmazottnak meglegyen az az érzése, saját kis birodalma van. És ha ott lapul a gyilkos? Onnan jött át, vagy még most is ott van? De ha rossz szándékkal vágta el a zsinórt – a jó persze nem is feltételezhető –, akkor fél a lelepleződéstől, vagy csak időt akar nyerni, s ennek érdekében nem csak passzívan akadályozza majd őket, hanem ellenük is fordul. Mit számít neki egy gyilkosság után, egy esetleges második, vagy harmadik?! Valószínűleg mindenre elszánt, mert ez az egész, előre kiterveltnek tűnik.

Mobiltelefon nem volt náluk, így mindenképpen el kellett hagyniuk az irodát. Ismét kióvakodtak a folyosóra, és a gyertya pislákoló fényénél, egymást fedezve, visszarakaszkodtak az étterembe. A lány a faliszekrények egyikéből elővette a maradék gyertyákat, és szólta, hogy osszák szét. Egyet ő is megfogott, majd felállt a középen levő pódiumra. Nem szokott a szónoklatokhoz, de valakinek át kellett vennie a kezdeményezést. Jake már nem tehetette, pedig ő volt Rosemary mellett az est másik kompetens személyisége.

A vendégek zúgolódtak, kifogásolták, hogy kevés a gyertya, és a sötétségnek köszönhetően, alábbhagyott az eddigi jó hangulat. Rosemary arca elé tartotta a gyertyát, és megköszönte a torkát. Kedves vendégeink – kezdte. Míg mi idebenn jókedvűen búcsúztattuk az óévet, odakinn sajnos, beköszöntött az igazi tél. Híreink szerint, komoly hófúvások vannak, igen nagy mennyiségű hó esett, amely az elektromos vezetékeket leszakította, áramszünetet okozott, és a közlekedés is befulladt. Önök azonban, hál' istennek, jó helyen vannak, melegben, gyertyafény mellett koccintgatva fogadhatják az újesztendőt. Kérem, senki ne nyugtalankodjon, aki elfáradt, a hallban lévő nagy karosszékekben lepihenhet. Az Elektromos Művek szakemberei dolgoznak a hiba elhárításán. Ránézett az órájára, a nagymutató éppen rásimult a kicsire. Valaki egy poharat nyújtott felé, elfogadta és a magasba emelte: Boldog újévet mindenkinek!

Úgy érezte, jó szívvel nem mondhatja, hogy további kellemes szórakozást, mert nyilvánvaló volt, bejelentését követően már senki sem fog olyan gondtalanul szórakozni. Egyelőre csak morgolódás hallatszott innen-onnan, majd suta jókívánságok hangzottak el, csókok csattantak, szégyenlős kis kacajokkal tarkítva, végül is csak kell, hogy valami értelme legyen egy szilveszter éjszakai áramszünetnek. A hangulat azonban korántsem volt olyan harsogóan vidám és oldott, mint ahogy az az év utolsó napján elvárható lett volna. Patthelyzet alakult ki, nem volt mit tenni, de egyelőre még senki nem érezte úgy, hogy nyugtalankodnia kellene. Mindenki arra gondolt, ha

most otthon lenne, hasonlóképpen nem tudna semmit csinálni, csak ülne a sötétben, vagy feküdne az ágyában.

Rosemary megdicsérte magát önuralmáért, hiszen ő aztán igazán tudta, hogy lenne ok a nyugtalankodásra. Ekkor hirtelen, a viszonylagos csöndet, hangos kiabálás törte meg. Jöjjön ide valaki, segítsenek! Rosemary a hang irányába igyekezett. Egy férfit látott, aki egy hosszú, sötét ruhás alakot támogatott. A feleségemet a folyosón megtámadta valaki, amikor a toalettet kereste. Az odaérkező Billy közbekotnyeleskedett: Megsérült? Eltűnt valamije? – kérdezte. A férfi hamarjában azt sem tudta, melyik kérdésre válaszoljon, majd hebegni kezdett: Talán nem, mármint csak el-esett, nem is vérzik. A láncát nem látom a nyakán, a fülbevalói azonban megvannak, és a karkötője is.

Billy a félig még alélt nőre nézett, és mintha csak Rosemary tükörképét látta volna. Vagy csak képzelődik?! Már maga se tudta, mit higgyen. Az idegen nő sötét haja ugyanúgy kontyba volt tűzve, mint a lányé, és minden másban is kísértetiesen hasonlítottak egymásra.

A sérült nőt párja egy karosszékhez kíserte, többen körülvették, vigasztalták, valaki egy pohár itallal kínálta. Az esetnek azonnal híre ment. Elkezdődött a sugdolózás, hogy rabló jár közöttük. Az emberek ösztönösen összebb húzódtak, az asztalokat egymáshoz tolták, aki tehetete, nem ment ki a teremből, a toalettre egymást kísérgettek.

Rosemary félrevonult Billyvel. Abban maradtak, hogy a rendőrséget mihamarabb értesíteni kell. Az jó, hogy az emberek kicsit félnek, ezért nem mászkálnak el, nem bókásznak szanaszét a sötét épületben, így legalább idő előtt nem akadnak rá a holttestre sem.

A főpincérnél volt egy mobil. Mielőtt odaadta Rosemarynak, még megkérdezte: Nem láttad Jaket? Már jó ideje eltűnt. Azért mondhatott volna valamit ő is az embe-reinek, legalább mihez tartás végett! A lány válasza nagyon őszintének tűnt: Fogal-mam sincs, hogy mi történt vele.

A telefonnal félrevonult, bement az egyik kis raktárhelyiségbe, amely akkora volt csak, mint egy takarítókülke. Billy kívülről az ajtónak támaszkodott, hogy senki ne zavarhassa. A lánynak sikerült kapcsolatot teremtenie a helyi rendőrőrsrel. Az ügye-letes nyugtatni próbálta, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek, és amint sikerül legalább egy járóautót kiadni a hóból, és egy ráérő hókotrórt is találnak, első dolguk lesz kimenni a Kultúrcentrumhoz. A rendőr azt javasolta, ne hagyják el a közös helyiségeket, maradjanak együtt.

Legalább ezen is túl vannak, jelentették az esetet, a hatóság tud már a történetek-ről! Befejezted? – ért el hozzá Billy suttogó hangja. Beengedte a fiút. A szűk kis kamrában az orruk szinte összeért, olyan szorosan voltak kénytelenek egymással szemben állni. A gyertya romantikussá tette az egyébként mulatságos helyzetet. Mintha összeesküvők lennének! De érdekes módon, Rosemary első gondolata nem ez volt. Inkább az, hogy adva van itt egy jóképű, szimpatikus pasas, na meg ő, aki szintén fiatal, és fel van ajzva, ha másért nem, akkor azért, mert nemrégiben meg-próbálták megölni. Na, és ki jött a segítségére? Hát persze, hogy Billy. Ez az édes, aranyos srác... A fiú hasonlóképpen érezhetett, mert amikor Rosemary egy hajszál-nyival közelebb húzódott hozzá, azonnal a szájára forrt és megcsókolta. Hiszen olyan régóta vágyott már erre! A hirtelen jött érzelemnyilvánítástól mindketten megil-letődtek egy kicsit, de ez nem akadályozta meg őket abban, hogy miután kiléptek a fülkéből, józanul továbbgondolják a történeteket. Mit lehet itt tenni?

Rosemary a nagy konyha sarkába húzta Billyt, mert látta, hogy ott nincs senki a közelben, és fennhangon gondolkodni kezdett: Lássuk csak, a krimikben ilyenkor szokták feltenni a nagy kérdést: Kinek az érdeke? Nekem se kutyám, se macskám,

de tudtommal ellenségem, és komoly riválisom sincs. Az igazi áldozat nem is én vagyok, hanem Jake. Ő pedig, velem ellentétben, családos ember, bár a családi élete példaértékű. Ugyanakkor ez nem mondható el az üzleti ügyeiről. Nem ismert se embert, se barátot, ha pénzről volt szó, különösen, ha sok pénzről. Te is tudod, Billy, hogy a Kultúrcentrum étterme, pályázat útján került hozzá, és azt rebesgették, nem igazán egyenesen járt el, amikor megnyerte. Vajon kik szerették volna még megszerezni az éttermet? Kit gáncsolt el Jake, kit lehetetlenített el anyagilag esetleg örökre? Én inkább itt keresném az okot. Kik azok a helyi étteremtulajdonosok, akik terjeszkedni szerettek volna, ezért szintén pályáztak? Tudod, aki belekerül a vendéglátóipar körforgásába, azt egy idő után elkapja a gépszíj, és ha teheti, még többet akar szerezni.

Felváltva sorolták az étteremtulajdonosokat, hiszen ők maguk is szakmabeliek voltak, ismertek mindenkit a pályán. Végül oda lyukadtak ki, a legrosszabbul a „Gesztenyés kert” tulajdonosa járt, akinek közvetlen riválisává vált a Kultúrcentrum-beli étterem. Az ő forgalma ezzel nagyon megcsappant, még a törzsvendégei is elmaradoztak, mivel az új étterem árai – egy exkluzív vendéglátóhelyhez képest –, nem is voltak olyan magasak. Ha előre látta, hogy riválist kap, talán maga is pályázott. Lehet, hogy kölcsönt vett fel, mindent bedobott, aztán Jake kiűtötte a nyeregből.

Billy a homlokára csapott: Most hogy felhoztad, eszembe jutott, a pincérek között korábban az a pletyka járta, hogy a főnök, Jake milyen nagy uzsorás. Valami szegény ördögnek kölcsönt adott nagy kamatra, elhitetvén, hogy így esélye lehet a pályázaton, majd ráigért, és elhappolta előle az éttermet. A disznó! A pasas valami Barns nevű alak volt. Most Rosemary szisszent fel. Barns? De hát a „Gesztenyés kert” tulajdonosa is Barns! Kenny Barns. Megvan, kinek az érdeke, kinek a sérelme! De hogyan tovább? A lány azt javasolta, nézzék végig a vendéglistát.

A névsor másodpéldányát a konyhában meg is találták, az egyik faliszekrényre ragasztva. A gyertya mellett összedugták a fejüket, és együtt böngészték a listát. Már harmadszorra futották végig, de nem találták a keresett nevet. Ekkor Rosemarynak ismét eszébe jutott valami frappáns gondolat, és ki is mondta: Mi van, ha az emberünk kicsit megváltoztatta a nevét? Az már kész kapituláció, ha a szomszéd étterem tulajdonosa saját nevén foglal helyet itt szilveszterre, nem? Újra a lista fölé hajoltak. Ekkor Rosemary kiszúrta egy nevet: Idenézz! Ezt a tagot itt úgy hívják, hogy Benny Karns. Nem ismerős ez neked? Ha a két betűt felcseréled, kijön belőle Kenny Barns! Kétszáz vendég, és én csak hallomásból ismerem ezt a Kennyt, személyesen sohasem találkoztunk. Valahogy ki kellene ugratni a nyulat a bokorból, hiszen hosszú órákig, vagy ki tudja meddig, csak magunkra számíthatunk. De mi a teendő akkor, ha fegyver is van nála? Gondolod, hogy van? – kérdezte Billy. Szerintem, ha lenne nála, már használta volna. Én azt hiszem, itt a személyes gyűlölet dominált, ezért sújtott le erőből. Közvetlenül ő akarta megsemmisíteni a vetélytársát, élete tönkretevőjét.

Percekig egyikük se szólalt meg. Az agyuk járt, bármi ötletszikra jól jött volna, de momentán semmi nem jutott az eszükbe. Ekkor Billy törte meg a csendet: Valami olyasmit kellene bemondani, hogy kigyulladt a „Gesztenyés kert” épülete. Ez ugyan elég valószínűtlen ebben a hóesésben, de hallottunk már elektromos tűzről is. Mivel egyéb ötletük nem volt, úgy gondolták, érdemes próbálkozni. Ha tényleg itt van Kenny Barns, és elárulja magát, mondjuk azzal, hogy a hírre távozni kíván, csak a főbejáraton keresztül hagyhatja el az épületet. Máshol erre nincs lehetősége. Az ablakokat a hótól nem lehet kinyitni, ebben az időben a tűzlétra is járhatatlan, a tetőről ne is beszéljünk. Ők odamehetnek a főbejáratához, és megnézhetik, ki megy el. Ha netán összetűzésre kerülne sor, kétszáz ember előtt csak nem próbálkozik újra a gyilkos!

Ebben maradtak. Visszamentek az étterembe, és Rosemary újból fellépett a pódiumra. Kis figyelmet kérnék – kezdte. Nem szeretnék riadalmat kelteni, de úgy tudjuk, hogy – feltehetően a már ecsetelt elektromos problémák miatt –, kigyulladt a szomszédos „Gesztenyéskert” épülete. Kérem, ne féljenek, és ne keltsenek pánikot, itt biztonságban vannak a tűztől, és egyelőre úgysem tehetünk semmit.

A halálos csendet tébolyult kacagás törte meg, és valaki ezeket a szavakat kiáltotta: És még biztosítva se voltam! Minden gyertya a kiabáló felé irányult. A vendégek gyűréjében ott állt egy esetlen figura, és amikor a tekintetek felé fordultak, a félhomályban is látszott, hogy az arca olyan, mint a megszállottaké. Utat nyitottak neki, a „Gesztenyéskert” tulajdonosának, aki lassan végigsétált a vendégek sorfala között, majd a főbejáratnál feszegetni kezdte a befagyott ajtót. Vadul rángatta, mígnem egyszer csak az ajtót belökték. A küszöbön két tagbaszakadt rendőr állt, a havas háttérből pedig élesen kirajzolódott a „Gesztenyéskert” lángoló épületének kontúrja...

Őri-Kiss Györgyi³⁸

Kovács Gyula–Nagy József:³⁹ A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései⁴⁰ (egyetemi jegyzet – nem szokványos recenzió)

Nem gondoltam volna, hogy életem egyik legnehezebb feladatára vállalkoztam akkor, amikor felajánlottam, hogy dr. Kovács Gyula legutóbbi egyetemi jegyzetéről írok ismertetőt. Persze, tegyük hozzá, ez a felajánkozás fehér asztal mellett, ha úgy tesszük, egy gyenge pillanatomban történt.

Meg kell, hogy valljam, szinte semmit nem értek a kriminalisztikához, sőt, kifejezetten érdeklődési körömnél kívüli terület, úgyhogy először inkább a szerzőről ejtenék néhány szót (haladjunk a gyengébb ellenállás irányába).

Kovács Gyula – a mi [KGyul@]-nk – 2010 őszén lett a Tudományos Újságírók Klubjának (TÚK) tagja, ismeretségünk innen datálható. A TÚK titkáráként módomban állt elolvasni igencsak színes és részletes önéletrajzát, valamint terjedelmes publikációs jegyzékét, amiből már akkor gyanítottam, hogy nem egyszerű emberrel lesz dolgunk. Gyula az eltelt néhány év alatt erre a megállapításomra nem cáfolt rá: számomra (is) sok meglepetéssel szolgált, mondhatni, olyan bonyolult, mint egy informatikai rendszer... Mindezek mellett kedves, bohókás, örökfíjú, a jó borok, a rockzene és a társaság nagy barátja, aki nem mellesleg szokimondó és elkötelezett Skorpió: nyelve, mint a gyilkos tör, a legjobb barát és a legádázabb ellenség. (Nekem volt már alkalmam látni Őt nagyon haragudni, senkinek nem kívánom gyilkos pillantását...)

Bízom benne, nem lövök túl a célon, ha azt állítom, Kovács Gyulát a barátomnak tudhatom. Igaz, nem könnyű a barátjának lenni, mert kemény kritikus, aki Baranyi Ferencel vallja: „*kíméletlenségemmel becsüllek én – olykor gyilkol a simogatás*”.⁴¹ Egy biztos: bármilyen problémával fordulhatok hozzá, mindig meghallgat. Figyel rám. Okos és racionális tanácsai szinte részei mindennapjaimnak.

Kovács Gyula szakmai pályafutását, szakirodalmi munkásságát, oktatói tevékenységét nem részletezem. Akit érdekel, az olvassa el szakmai önéletrajzát és publikációs jegyzékét. Aki pedig részletesebben szeretné megismerni Őt, az hallgassa meg néhány előadását, olvasson bele egy-egy könyvébe (akár az ismertetésem tárgyát képező műbe) vagy publicisztikájába, illetve üljön le vele beszélgetni Kőbánya rejtett bugyraiban már csak alig-alig fellelhető valamelyik borozóban, esetleg menjen el vele egy rock koncertre (most hétfőgén én is azt teszem)...

Végül nézzük, miről is szól a jegyzet! (Ha nehezen is, de csak eljutottam ideig). Mi is az a kriminálmetodika?

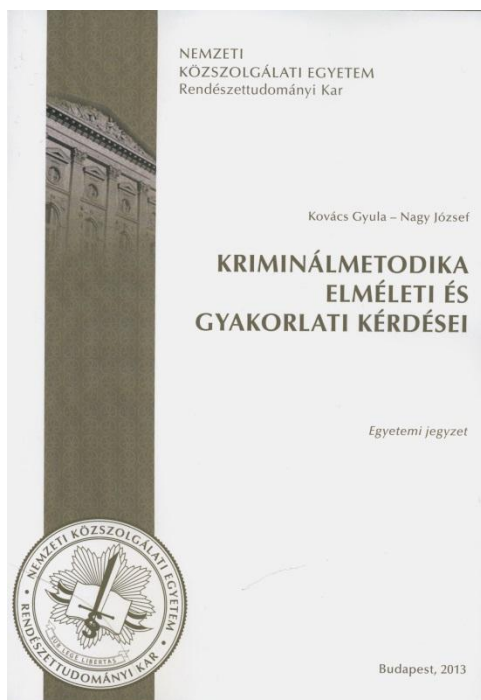
³⁸ A szerző a TIT Budapesti Planetáriumának oktatásszervezője, a Tudományos Újságírók Klubjának (TÚK) titkára, a Lyukasóra szerkesztőségi munkatársa, az Obsitos Detektívek Lapjának és lapunknak az olvasószerkesztője, valamint az Élet és Tudománynak huszonöt évig, a Természet Világának és a Valóságnak évekig volt szerkesztőségi munkatársa.

³⁹ Dr. Nagy József ny. r. ezredes, a Rendőrtiszti Főiskola (RTF), illetve jogutódjának, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kar (RTK) Kriminalisztikai Tanszékének volt oktatója.

⁴⁰ Kiadó: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt. (Budapest, 2013).

⁴¹ Baranyi Ferenc: Fogadom.

„A kriminálmétodika a kriminalisztikának a nyílt nyomozás módszertanával foglalkozó ága, amely integrálva a különféle ügytípusok feldolgozásához szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat, tudományosan megalapozott elveket és ajánlásokat dolgoz ki az egyedi ügyek hatékony megoldása – felderítése, bizonyítása, vizsgálata, illetőleg megelőzése – érdekében.” (Az idézet a jegyzetből származik.) E kimerítő meghatározás után lássuk a rezümét!

A jegyzet az előszót követően rögtön a második fejezetben megismertet bennünket a kriminálmétodika fogalmával, tárgyával, illetve a kriminálmétodika tudományos kapcsolataival. A következő, harmadik fejezetben szó esik a bizonyításról általánosságban és részleteiben is (pl. a bizonyítás tárgyáról, eszközeiről, a tanúvallomásról, a szakvéleményről, a tárgyi bizonyítási eszközről és az okiratról). Itt külön alfejezetet foglalkozik a terhelt vallomásával, a bizonyítási eljárásokkal, mint például a (helyszíni) szemlével, a helyszíni kihallgatással, a bizonyítási kísérlettel, a szembesítéssel. A mű külön részt szentelt a nyomozásnak (negyedik fejezet), ahol a nyomozás megindulásától a nyomozás befejezéséig, illetve a bizonyítékok értékeléséig tartó folyamatba avatja be az Olvasót. A bűncselekmények megelőzésének speciális feladatairól az ötödik fejezet ad részletes tájékoztatást.

Az utószó (hetedik fejezet) a jegyzet lényegesebb megállapításait foglalja össze, majd a mellékletek következnek. A mű forrás- és irodalomjegyzékkel, szerzői bibliográfiával és többszörösen permutált címmutatóval zárul.

Fentiekén kívül, mivel is csinálhatnék még kedvet a jegyzethez a kriminalisztikától idegenkedők számára? Csak a szerzőre tudok utalni megint. Nagy valószínűséggel, ahogy én sem, Önök sem fognak unatkozni a jegyzet olvasása közben! (A Nemzeti Közszerületi Egyetem Rendészettudományi Kara hallgatóinak pedig kívánok igazi jókedvet a jegyzet tanulmányozásához! Legyenek büszkék a jegyzet írójára és érezzék magukat szerencsésnek, hogy tőle tanulhatják meg a szakma csínját-bínját.)

Végül, de nem utolsósorban, kérdéseikkel forduljanak a legnagyobb bizalommal Kovács Gyula barátomhoz, mert mint azt idejekorán jeleztem, nem igazán értek a kriminalisztikához!

Minden kedves Olvasónknak

eredményekben gazdag,

békés és boldog

Új Esztendőt kíván 2014-re a

Magyar **BÚNÜLDÖZŐ**

Szerkesztősége,

és kiadója, a

